

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Liturgia Ilmjärve Jumalailmumise kirikus (vt lk 10–11).

Foto: Karl-Kristjan Nigesen

Aastakümnete vältel puhus sellele pühakojale jäine ja vinge põhjatuul, muutis ta tummaks ja väetiks, jättes ta iseenese hoolde ja ilma igasugusest lootusest leida vähemalt ühe inimpõlve jooksul taas oma minevikuhilguse ilu. Neil, kes omal ajal selle kiriku sulgemise nimel vaeva nägid, polnud muud eesmärki, kui esitada väljakutse Jumalale ning panna katsumusele kõiki neid, kes selles pühas kojas Teda tunnistasid. Aga, nagu meile ütleb püha Paulus: „Ärge eksige: Jumal ei lase ennast pilgata, sest mida inimene iganes külvab, seda ta ka lõikab. Kes oma lihalikule loomusele külvab, see lõikab lihalikust loomusest kaduvust, kes aga Vaimule külvab, see lõikab Vaimust igavest elu.” (Gl 6: 7–8).

Metropoliit Stefanuse jutlusest liturgial Ilmjärve Jumalailmumise kirikus 3. VIII 2014.

Uus kirikuaasta. Metropoliit Stefanus. **Lk 2** / Liturgia Kihnu kirikus. **Lk 2–3** / Piiskop Aleksander 50. Ülempreester Ardalion Keskküla. **Lk 3** / EAÕK pühakodade renoveerimisest. Martin Toon. **Lk 4–5** / Sündesmose üldkogu. Preester Heikki Huttunen. **Lk 6** / Õigeusk ja meedia. Madis Kolk. **Lk 6** / Usuõpetuslikke tekste EAÕK arhiivist. **Lk 7** / Laululaager Tornimäel. **Lk 8–9** / Ilmjärve kirik. Priit Sibul. **Lk 10–11** / Vaimulikutööst Soomes. Preester Roland Tõnisson. **Lk 12** / EELK Usuteaduse Instituudi ja EAÕK Püha Platoni Seminari koostööst. Ove Sander. **Lk 12** / Tähtpäev Häädemeeste koguduses. Tõnis Joarand. **Lk 12–13** / Elu Kristuses. Püha Nikolai Kavasila. **Lk 13** / Abielust. Olivier Clément. **Lk 14–15** / Siimeoni ja Hanna koguduse perepäevad. Lea Suurpere ja Katrin Viires. **Lk 16**.

Foto: Gemadi Baranov

Uus kirikuaasta

Oh alguseta Sõna ja Poeg, kes Sa oled ühes Püha Vaimuga ja oled samas kõige nähtava ja nähtamatu Looja ja Ehitaja, õnnista selle aasta krooni ja hoiu rahus õigeusu rahvast, Jumalasünnitaja ja kõigi pühade palvete pärast. (1. septembri õhtuteenistusest)

Konstantinoopoli oikumeeniline patriarh Bartolomeus kuulutas mõned aastad tagasi 1. septembril (kuupäeval, mil me juhatame sisse uue kirikuaasta) välja looduse hoidmise ja terviklikkuse aasta. Püha mäe mungad said ülesande koostada selleks puhuks liturgilised tekstid. Selline otsus ajastul, mil me kõik muretseme meie planeedi tuleviku pärast, väärib kindlasti austust ja tähelepanu.

Püha Paulus selgitab oma kirjas roomlastele, et „Sõna, kelle läbi Jumal on kõik

loonud” on kogu tegelikkuse allikas. Tema läbi pole mitte üksnes kõik saanud alguse ja olemasolu, vaid ka oma kindla kuju ja ilu. Imetlusväärset pildid, mida kosmosejaamad meile enne tähtede vahelisse ruumi kadumist on edastanud, panevad veelkord mõistma, et inimkond ei saa nüüdsest enam kunagi rääkida Maast, arvesse võtmata planeedi terviklikkust. Siin ei olegi midagi ebatavalist. Juba loomisloost (1Ms 1: 26-31) saame teada, et inimene on ühendusliku jumaliku ja maise vahel; et kogu universum „laiub tema ees” nagu ilmutus Jumalast. Inimene peab loominguilisel moel mõistma tema jaoks loodud kui Jumala jäävat väljendust. Seepärast sisaldub kreeka kirikuisade järgi looduse tunnetamises ja kaemuses meie kiriku õpetuse üks tahkusi.

Inimene on kogu loodu eest vastutav. Ta on teadlik ja ülistab loodut, aru saades, et tegu on „Jumalale kuuluva paigaga” ja mõtestab seda kui „Jumala enda väljendust”, mitte ei kasuta loodut pimedate võhiklikkusega oma tahtmise järgi, vaid Issanda ja Looja ülistuseks ja kiituseks. Muide, loomislooj ja psalmide tähelepanelikul lugemi-

sel jõuame järeldusele, et inimeseta ei saa taimedki kasvada, sest inimesesse on nad juurdunud ning et inimene annab loomadele nimed. On tõsi, et inimene on kui peegel, milles maailm on näha, niisamuti kui maailm peegeldab inimest.

Kogu loodul on inimese kaudu lootus saada armu ja ühineda Jumalaga. Samamoodi on aga inimene maailmakõiksuse jaoks ka läbikukkumise võimalus ja risk, Aadam tõi oma langusega automaatselt kaasa tõelise kosmilise katastroofi. Et viga parandada, oli vaja uut Aadamat; selline on Jumala Poja lihakssaamise sügavam tähendus maailmale – et inimesest saaks uuesti „vaimne, rikkumata ja igavene ning et inimesele Jumala läbi allutatud loodu saaks vabaks, saaks uueks ja koos inimesega taas rikkumatuks” (Püha Siimeon Uus Teoloog). Piiblil on seega täielik õigus tunnistada, et pääste ei ole üksnes individuaalne, vaid ka kosmiline.

Tehes 1. septembrist looduse kaemus püha, rõhutab meie oikumeeniline patriarh fakti, et õigeusu kirikus pole olemas vahet liturgilise kalendri pühadel

ja sündmustel, millega tähistame meie või maailma päästet. Sest mis on ühel inimese ajaloo hetkel Jumala poolt antud, kehtib igavesti ja liturgilise talituse eesmärk on taas elustada seda sündmust aegade lõpuni, kuni teise tulemiseni, mil Kristus tuleb elavate ja surnute üle kohut mõistma.

Kas me oleme nõndasamuti imetluspalverändur ja saame öelda nagu tema: „Kõik, mis mind ümbritses, näis mulle nii kaunis... kõik palvetas, kõik laulis Jumala kiituseks! Nii sain ma aru, mida *Philokalia* nimetab „loomise käekirja mõistmiseks” ja ma nägin, et on võimalik suhelda Jumala looduga.”?

(Ühe vene palveränduri jutustused, Neuchâtel – Paris, 1948, lk 48)

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Prantsuse keelest tõlkinud
Marje Kuusmik

JUTLUS PÜHAPÄEVAL PÄRAST RISTI- ÜLENDAMISE PÜHA (21. SEPTEMBER 2014) MK 8: 34–38; 9: 1.

Kallid vennad ja õed Kristuses,

Täna hommikul mitme piiskopi peetud liturgial on Kihnu saare jaoks eriline tähendus, sest õnnistab suuremate restaureerimistöde lõppu meie armastatud pühakojas, mille üle me nii uhked oleme.

Sellele lisandub veel üks oluline sündmus: Smeie keskel on täna oikumeenilise patriarhaadi uus metropoliit, Rootsi, Skandinaavia-maade ja Põhja-Euroopa metropoliit Kleopa, armastatud vend Issandas. Olgugi, et ta on hiljuti oma piiskopi-istmele asunud, et täita nüüdsest metropoliidi ametikohuseid ning hoolimata suurtest muudatustest, mida see tema ellu on kaasa toonud, ta tuli Rootsi ju Ameerika Ühendriikidest – oli ta kohe varmselt nõus meie küllakutsega ning on täna siin, et meie kirikuga tutvuda.

Meie südamliku rahva esitlemiseks ja Momavahel tuttavaks saamiseks on Kihnut paremat kohta raske leida. Soovime talle kõik omalt poolt tere tulemast ja suurt ning rikast vaimulikku kogemust sellel vaimulikul külaskäigul siia Põhja-Euroopa nurka.

Lõpuks tuleb mul tänada kõiki suuri Lja väikeseid heategijaid, kes on nõu ja jõuga panustanud pühakojas nii vajalike restaureerimistöde lõpuleviimisesse. Usal-

Metropoliit Kleopas ja metropoliit Stefanus Kihnus.

duse ja abiga on nad austanud seda saart ja saare rahvast. Et armurikas Issand tasuks neile sajakordselt!

Elmisel pühapäeval, ristituleandamise pühapäeval, ütles Kristus meile, mida ta meie heaks oli teinud; kuidas ta meid oma sõna ja imedega valgustas, kuidas ta meid Risti ja Ülestõusmise läbi päästis.

Täna evangeeliumilugemine kõneleb sellest, mida meie omakorda saaksime Tema või pigem iseendi heaks teha. Kui keegi tahab käia minu järel... Jeesus, vastupidiselt pealetükkivale ja end vastandavale kurjale ei sunni kedagi: Kui keegi tahab käia minu järel, salaku oma mina (see tähendab vana mina ja

valelik elu), ja võtku oma rist (see tähendab, et ta võtaks enda peale oma olemasolu õnned ja raskused, et ennast salata ja armastada Kristust), ja järgnegu mulle (Mk 8: 34).

Räägitakse, et oli kord üks tark kirjanik, kellel oli kinnisidee kirjutada monumentaalne teos ühel leheküljel, milles oleks vaid üks kirjarida, kus ühe ainsa sõnaga oleks kokku võetud kõik tema mõtted ja teooriad. Pärast pikaaegset juurdlemist jõudis ta järeldusele, et ei inimõistus ega inimkeel pole võimelised selliseks väljakutseks.

Mis oli võimatu kirjaniku jaoks, sai võimalikuks kristlaste jaoks. Tõepoolest on olemas üks sõna, milles sisaldub kogu õpetus, kogu tarkus, kogu ajalugu ning kristlaskonna kogemuste suuruse kogum. See sõna on RIST.

Meie inimpilgu jaoks on kannatused, Meluraskused ja üleastumisedki iseenesestmõistetavad. Igapäevaelu raskused, haigused, meie kallite inimeste surm, unistuste ja lootuste purunemine ja tuhanded teised suuremad ja väiksemad katsumused mõjutavad elusid ning tavaliselt kaotame katsumustes lootuse paremale tulevikule.

Seetõttu on nüüdsest rist meie lootus, Sutesäde ja tunnustäht, mis meie igat sammu juhib. Piinamisriistast, mille süüdimõistetuid hukati, on saanud aegade lõpuni meie pääste kese, meie lohutus, lootuse allikas, elu vaimulik teeviit.

Võtta oma rist ja järgneda Kristusele... Kristus, kes oma ristikandmisega näitab meile tõelise elu teed, hoolimata sellest,

et oma ükskõiksuse ja usu puudumise tõttu reedame, hülgame ja lööme teda pidevalt risti. Ristile tõusmise hetkest alates kannab Kristus oma ihuga meie raskusi ja koormaid.

Tema armastus on tugevam, sügavam, tema armastuse juured on sügavamal ja sellest hetkest on kõik jäädavalt ja igaveseks muutunud!

Jah, Kristus ise näitab meile teed, mida järgida, et meie rist tema risti eeskujul oleks meile päästerõngaks keset tormi, mis igal ajahetkel tõusta võivad – et ta tasakaalustaks kõiki meie igapäevaelu kibedaid muresid.

Suur ja hea uudis on see, et Jumala armastus on antud eranditult kõikidele, viimasele kui ühele, kõige suurema patustajani, viimse kui heidikuni, et ta saaks puhtaks ja ilust hiilgavaks.

Suur ja hea ja ainulaadne uudis on see, et jumalik armastus kestab igavesti, et vääramatu otsustusega meile tunda anda oma õrna ligiolu kõikide katsumuste keskel, kuni me oleme võimelised teda vastu võtma ja laskma täita ennast rõõmuga või siis teda tagasi lükkama ja ennast niiviisi igaveseks kaotada.

Jah, kes iganes häbeneb mind ja minu sõnu..., seda häbeneb ka Inimese Poeg, kui ta tuleb oma Isa kirkuses koos pühade inglitega (Mk 8:38).

Jumala armastusest, Tema lõputust headusest osasaamisel on üks tingimus: täielik usk selle Lõpmatu vastu, kes on

meie ainus ja erakordne päästja Jeesus Kristus. Jumala kutsele järgnemine on üks raske tee. Mõnikord isegi pikk ja hirmutav katsumus.

Kes meie seast on tegelikult valmis hülgama oma „mina“, oma mõtete, väikes-te huvide ja eeldatava turvatunde kitsast ringi, et paiskuda inimese silmis enamasti ebakindlasse vaimulikkusse seiklusesse kindlustundega siseneda uude maailma ja saada endale uus elu?

See eeldab, et me heidame ennast täielikult Kristuse käte vahele ja usaldame Talle kogu oma mina. Ühegi tingimuseta.

Siin peitubki raskus: vastata kutsele, mis nõuab tundmatu usaldamist ja siirduda kõhklusteta kutsuja poole, kes pole muu kui Jumal.

Et igaüks katsuks läbi oma teadvuse, et jõuda selgusele, kas ta on läbi käinud pisarate ja surma tee rõõmu ja elu kuningriiki. Kui see pole nii, kui ta ei ole veel astunud üle päästeteekonna värava, et ta heidaks, niikaua kui selleks on veel aega, pilgu hiiglaslikule ristile, mis kõrgub kahe maailma piiripunktil. Ja et ta ei kahtleks, et suur ime võib iga hetk teoks saada. Siin ja kohe ja iga pool mujal.

Armsad vennad ja õed Kristuses, laskem end Kristusel läbi katsuda ja kaasa haarata. Olla ühes Temaga risti löödud tähendab olla kingitud lõpmatult heldele taevasele Isale, mitte enam iseendale kuuluda, olla teiste poole pööratud.

Meine kõige sügavam soov on olla armastatud ja armastada. Sünnist peale on see, mida otsime, kuid me eksime, kui ainus eesmärk on meie oma „mina“. Muutkem oma rõõmud ja kannatused alandlikeks ja armastavateks ohvriandideks sellisena nagu täna hommikus evangeeliumilugemises kuulsime. Ja kui me sel

moel suudame üle olla oma „minast“, siis see tähendabki „võtta oma rist ja järgneda Kristusele“, see tähendabki olla Kristusega koos risti löödud. Nii leiame Tema, Isa ja kõik teised ning me oleme ise ka lõpuks „leitud“ elusana ja eluandjatena. Aamen!

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit
Kihnus, 21. septembril 2014

Prantsuse keelest tõlkinud
Marje Kuusmik

KIHNU KIRIKU KATUSTE RESTAUREERIMIS- TÖÖD JÕUDSID LÕPULE

Kolm aastat järjepanu on restaureeritud Kihnu Püha Nikolai kirikut.

2012. aastal restaureeriti esmalt kellatorni kiiver, mis sai kalasaba-mustriga vask-

plekk-katte ning Soomes valmistati ja kuldati meisterkuldaja Raimo Snellmani poolt tornitipu uus rist.

2013. aastal, mil valmistuti oikumeenilise patriarhi Bartolomeuse vastuvõtuks, restaureeriti kõik kaheksa akent, muuhulgas eemaldati aknaavadest trellid ja raamid aaderdati. Lisaks parandati kiriku trepp ja tehti korda värav.

2014. aastal toimusid kõige mahukamad tööd: kiriku pikihoone katusele paigaldati

vasest katusekate, uued vihmaveesüsteemid ja lisati seni puudunud piksekaitse. Katusealune sai osaliselt laudpõranda.

Kõik kolme aasta jooksul tehtud tööd said valmis paljude inimeste heas koostöös ja tahtes. Kirikuhoone põhjalikuks korrastamiseks annetasid väliskihnlased, kihnlased ja inimesed, kel Kihnus suvekodu. Olulisel määral rahastasid ehitustöid Pärnu lahe partnerlusprogramm, pühakodade programm ja Kihnu vallavõimud. Oma osa andis Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik, kes tellis

ja korraldas ka 20. septembril üle antud katusetööd, mida tegi Paide ehitusfirma Tafrix OÜ.

Suurte tööde lõppemise puhul peeti 20. septembril koos saarerahvaga rõõmupidu ning 21. septembri hommikul Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse eesteenimisel ning Rootsi ja kogu Skandinaavia metropoliit Kleopase osalusel sinodaalne tänuiluturgia.

PIISKOP ALEKSANDRIL TÄITUS VIISKÜMMEND ELUAASTAT

Ülempreester Ardalion Keskküla

23. augusti laupäevahommikul kogunes Pärnu Issandamuutmise kirikusse liturgiale tavalisest rohkem rahvast, enamikul paberisse pakitud lillekimp või kingitus kaasas. Tuldi, et tervitada Pärnu ja Saare pühitsetud piiskop Aleksandrit tema viiekümnendal sünnipäeval. Viis aastat piiskopiametis täitus isand Aleksandril juba varem: 12. jaanuaril.

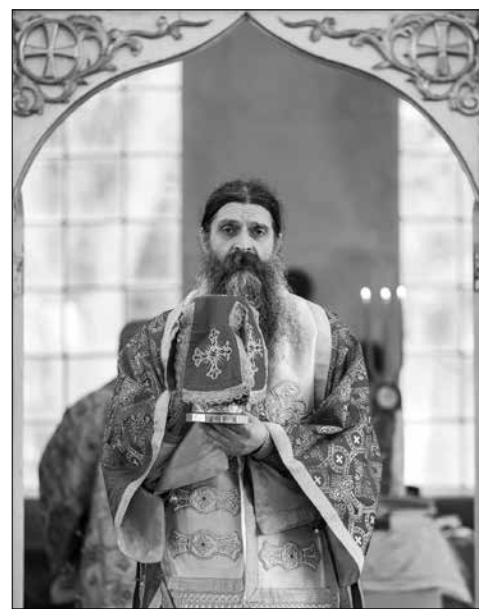

Foto: Karl-Kristjan Nigesen

Juubeli puhul toimus Pärnu Issandamuutmise kirikus sinodaalne liturgia kolme piiskopi, üheksa preestri, kahe diakoni ja kolme altariabilise osavõtul. Piiskopi soovil oli teenistus pühendatud esijoones Lyoni märterpiiskopi Irineose mälestusele.

Sadakond inimest keskkirikus, neist seitskümme kaheksa osalesid ka armulaual. Päikeseline päev ja rõõmsad inimesed, ülendatud meeleolu. Jumalateenistus sujus ladusalt nii altari kui ka koori poolelt. Kirikus valitsesid sõbralikkus ja pühalik heameel. Liturgiale järgnesid õnnitlused ja head soovid kirikurahvalt. Metropoliit tänas kõnes ka piiskopi ema, kes on oma poega nii hästi kasvatanud. Kõiki kirikulisi ootas kiriku külglöövhis kaheteistkümnepäevane

kilone kaunis tort, millel suur number 50 peal. Metropoliit Stefanus sai auülesande loigata tort lahti. Esimese loigu ulatas ta juubilar emale. Vastukõnes tänas juubilar kõiki kohaletulnuid ning kommenteeris ka metropoliidi tänusõnu emale: ema on avaldanud kahtlust, on ta ikka oma poega õigesti kasvatanud.

Pidulik eine hotelli Victoria kohvikus Café Grand andis juubeli tähistamisele nii-öelda lõpliku viimistluse. Sealgi kõlas häid soove ja anti kingitusi üle. Varsti aga tuli häälestuda juba vaimulike toimingutele: pühapäeva pühitsemisele, mis teadupärast algab laupäeva õhtul.

EAÕK PÜHAKODADE RENOVEERIMISEST

Martin Toon, EAÕK kantsler

Meie katedraalkirikute hulgas on praegu kõige halvemas korras Tartu pühakoda. Pärast põranda kapitaalremonti 2006. aastal ootasime pikisilmi võimalust asuda kiriku edasisele taastamisele ning 2014. aastal sõlmis Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik (EAÕK) Muinsuskaitseametiga lepingu kellatorni kiivri restaureerimiseks ja katmiseks vaskplekiga. Tööde põhirahastaja oli Kultuuriministeerium läbi pühakodade programmi, kaasosaluse andis EAÕK Tartu Jumalaema Uinumise Kogudus ja töid korraldas EAÕK.

Kiriku kõik katused on avariilises seisukorras, 2012. aastal kukkus pikaajaliste läbijooksude tõttu alla osa lõunaaltari laest. Eesti õigeusu kiriku arhitektuuris ainulaadse kellatorni 8-meetri pikkuse nn piigiosa ülemised kolm meetrit puitu pudises plekki eemaldanud töömeste käte vahelt. Oli tõesti viimane aeg katusemaastiku restaureerimisega alustada ja selle jätkamine koostöös Muinsuskaitseametiga on EAÕK prioriteet ka 2015. aastal. Olukorra tõsidust mõistis kohe ka Tartu uus linnaeape Urmas Klaas, kes lubas 4. augustil toimunud kohtumisel metropoliit Stefanuse ja piiskop Eelijaga ning kirikukülastuse järel kaasrahastamist linna poolt vastavalt eelarvelistele võimalustele.

Loodame Tartu katedraalkiriku katuste uuendamiseks valmis saada järgmise ja

Tartu Jumalaema Uinumise katedraali kellatorn.

ülejärgmise aasta jooksul, kuid kohe ootab korrastamisjärge rääbaldunud fassaad ning restaureerimist ukseid ja aknad. Olulist vähendamist vajab kõrghaljastus kirikuaias, tagamaks ehitismälestise head säilimist ja avamaks vaatekoridore sellele ilusale ja ajaloolisele, 1783. aastal Novgorodi arhitekt Spokle projekteeritud pühakojale. EAÕK Püha Sinod ja Kirikuvalitsus on võtnud kindlalt sihiks anda võimalikult kiiresti Tartu katedraalkirikule vääriline väljanägemine ja ehitustehniline seisukord.

Priipalu kiriku katusemaastik on korrastatud

Issandamuutmise pühaks lõppes Valga maakonnas Priipalus Püha Vassilius Suure kiriku katuste restaureerimine. Kuue aasta jooksul neljas etapis tehtud tööd, mille käigus vahetati algne, 1879. aastal paigaldatud katuseplekk, läksid kokku maksma 135 000 eurot. See oli ühe imeilusa õigeuskiriku hävimise ärahoidmise hind, sest 135 aastat vana katus oli paljude läbijooksudega ning interjäär suurte kahjustustega. Üks Valgamaa seitsmest ajaloolisest säilinud õigeusu kirikuhoonest ja Öru valla ainus kirik sai päästetud.

Priipalu Püha Vassilius Suure kiriku tööde vastuvõtmisel.

Töid teostas kolm restaureerimisega tegelevat firmat: Rändmeister OÜ, Rein Arendus OÜ ja Tafrix OÜ. Põhirahastaja oli Muinsuskaitseamet läbi pühakodade programmi. EAÕK vastutas nendel aastatel tööde korraldamise ja aruandluse eest ning kaaspanustas rahaliselt. Aastaid tagasi pikselöögi põhjustatud tulekahjus hävinud kellatorni kiivri taastamine jääb tulevikku. Samuti tuleb edaspidiste remondi- ja taastamistöode jaoks leida rahastamisvõimalusi muudest allikatest, sealhulgas annetustest. Järgmisena vajavad restaureerimist hoone aknad, vahetamist kellasid hoiveid tala ning kordategemist kiriku värav.

Priipalu kirik on oluline nii piirkonnas elavate õigeusklike, kohaliku kogukonna kui ka valla jaoks ning meil on heameel tõeada, et huvi koostööks ja kirikuhoone edasiseks remondiks on aastatetaguse ajaga võrreldes kasvanud. Seda arvesse võttes otsustas EAÕK kirikupea metropoliit Stefanus määrata Priipalu kiriku hooldajavaimulikku ülempreester Andrease kui ühe kõige pikaajalisema teenimiskogemusega vaimuliku. Samuti anti isa Andrease vaimuliku hoole alla teine Valgamaa õigeusu kirik, Ilmjärve Jumala Ilmumise kirik, kus kohalik kogukond on viimase aasta jooksul ilmutanud kiriku hea käekäigu vastu iseäranis suurt huvi ja organiseeritust. 3. augustil 2014 toimus seal kirikus kellade helina saatel üle aastakümnete piiskoplik liturgia, millel osales sadakond inimest.

Lähemal ajal ei keskenduta Priipalus koguduse taassünni protsessile, vaid eelkõige õigeusu traditsiooni säilimisele ja toimimise jätkamisele kohapeal, mis tähendab teenimist kirikus mõnel korral aastas ning surnuaiapäeva pidamist. Samuti on kavas koostöös vallavalitsusega leida parim lahend kiriku avatuseks ja kirikuaia hooldamiseks. Lisaks oleme mõelnud Priipalu kiriku ajalugu tutvustava kakskeelse infovahvi püstitamisele kirikuaia äärde.

Kihnu kiriku katused restaureeritud

Kui 2011. aastal sai Kihnu kogudus väliskihnlastelt annetuse kiriku katuste res-

taureerimiseks ning sama aasta novembri lõpus rahaldas Leader meetme raames antava kohaliku tegevuse taotluse MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu, oli selge, et omäolise väikesaare pühakoja katusetöödega alustamiseks oli aeg käte jõudnud. Esimeses etapis võeti ette kellatorn. Panustajaid ja annetajad lisandus sedavõrd, et 2012. aastal sai korda kogu kellatorn koos uue kuldse ristiga, mille valmistas Soomes meisterkuldaja Raimo Snellman. Hoogu jagus ka järgmiseks aastaks, mil oodati Konstantinopoli oikumeenilise patriarhi Bartolomeuse külastust. Annetuste ja toetuste abiga restaureeriti kõik aknad, trepp ja värav.

2014. aastal andsid töödele olulise rahastuse pühakodade programm ja Kihnu vallavõimud ning meie kiriku tänavune kõige suurema eelarvega restaureerimistöe kestis terve suve. Kogu katuse- ja laekonstruktsioon restaureeriti, paigaldati uus roovitus, pikihoone katus kaeti vaskplekiga, paigaldati vihmaveesüsteemid ja piksekaitsese, laepealne sai põranda. Lisaks tehti kirikule uus elektrisend, mis siseneb nüüd hoonesse katuse asemel vundamendi alt.

EAÕK Kihnu Püha Nikolaose kiriku restaureerimine on käesoleva sajandi parim näide kogukondlikust ja kiriklikust koostööst, kuhu lisaks hoone omanikule EAÕK-le on olnud kaasatud koguduseliikmed kodu- ja välismaal, kohalikud vallavõimud, riiklikud programmid ja eraannetajad, kellest paljud ei ole isegi meie kiriku liikmed, kuid soovivad siiski anda oma panust saare ainsa riikliku ehitismälestise korrastamiseks ja heaks kestmiseks. Tööde lõppu otsustas EAÕK Püha Sinod tähistada 21. septembril sinodaalse liturgia ja saarerahvas meeleoluka peoga.

Kuriste ime jätkub

Seda, kuidas aastatel 2008–2013 kerkis Hiiumaal keset metsi üles oma täies ilus EAÕK Kuriste Jumalasünnitaja sündimise kirik, peavad paljud väikeseks imeks. Kogu kirik uuendati põhjalikult katustest põranda ja siseviimistluseni. Väike, aga tubli kogudus leidis endas lisaks elektri sissetoomisele ning ilusate kirikupinkide soetamisele jõudu ja tahtmist edasi minna akende restaureerimisega ning käesoleval aastal said lisaks restaureeritud küünlakapp, ikonostaasi diakoniuksed, altariipiire, kuuikoonid ja kirikulipud. Akende renoveerimist rahastas lisaks kogudusele EAÕK, kiriku inventari korrastati aga Muinsuskaitseameti finantseerimisega.

Akende aasta

EAÕK otsustas 2014. aastal pöörata rohkem tähelepanu ka kirikuakende restaureerimisele. Paljudes pühakodades on need väga lagunened, tööd jagub veel aastateks. Lisaks Kuriste kirikule taastati sel aastal EAÕK Kuressaare Püha Nikolai kiriku kõik kümme akent. Ühisel otsusel eemaldati selle kauni linnakiriku akendelt trellid, mis sinna kunagi tsaariaja lõpus olid üldise käsu korras paigaldatud. Siinkohal tuleb

Kibnu Püha Nikolai kirik aastal 2008...

olulise 13 000 euro väärtuses kaasrahastamise eest öelda tänusõnad Kuressaare linnavalitsusele ja Saare maavanemale.

Sama suure investeeringu sai ka Pärnu katedraalkirik, kus taas on tunnustust väärt kohalik omavalitsus, kes eraldas selleks tööks 19 000 eurot. Siiski jääb mõne akna restaureerimine veel tulevaks aastaks.

EAÕK Saatsse Püha Paraskeva kirikus olid kolm altariruumi akent väga haletsusväärse seisus. Praeguseks on meistri käe all saanud nad ilusateks ja toimivateks. Puhastati ja korrastati ka aknavõred. Kogudus leidis omalt poolt võimaluse toetada täiendavalt kolme akna restaureerimist ning needki valmisid Issanda muutmise pühaks. Kõik need tööd tegi puitdetailide restaureerimise pikaajalise kogemusega firma Art Brothers OÜ.

Püha Platoni sünnikiriku katus sünnib uuesti

Meie kirikuloos on kahtlemata oluline üks väike maakirik Pärnumaal Pootsi-Kõpus. Tunneme seda eelkõige piiskopmärter Platoni sünnikohana, kus tema isa oli õigeusu kiriku köster. Kogudus on igati püüdnud pühakoda ja selle ümbrust korrastada, kuid on selge, et hooldustöödest üksi ei piisa ning üle paljude aastakümnete tuleb ette võtta kapitaalsemaidki ehitustöid.

Kuressaare Püha Nikolai kirik.

2013. aastal tellis EAÕK Tõstamaa vallavalitsuse toetusel Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kiriku katuste restaureerimisprojekti ning 2014. aasta sügis andis meile võimaluse töödega alustada. Esimesena läks vahetamisele altariosa katusekate. Seda tööd tegi Katuseabi OÜ. Tänusõnad rahastamise leidmisel tuleb öelda Riigikogu liikmele Anneli Akkermannile, kes pidas oluliseks rahaeraldust õigeusu kultuuripärandi säilimiseks. Järgmisel aastal loodame katuse töödega jätkata.

Meie Kirikul on olnud Jumala armust hea aasta oma kallite pühakodade eest hoolitsemisel.

Preester Agaton Paalberg, metropoliit Kleopas ja metropoliit Stefanus Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kirikus.

...ja aastal 2014.

Foto: Ingvar Toomas Heamägi

SIIMEONI KIRIKUS UUED VITRAAŽID

Selle aasta kevadel paigaldati Tallinna püha Siimeoni ja prohvet Anna kirikusaali akendele vitraažid. Altariaknad olid maalikutega kaetud juba mõni aasta tagasi. Kõik kirikus paiknevad vitraažid on klaasikunstnik Dolores Hoffmanni looming ning neli neist kujutavad sümboliliselt aastaaegu, teised neli maailma algaineid. Vitraažide valmimist ja paigaldamist toetas Helsingi õigeusu kogudus ja Kreeka Vabariigi endine välisminister hr Dimitrios Avramoupoulos. Koguduse poolt neile suur tänu, samuti kõrgestipühitsetud metropoliidile, kelle algatusel kogu projekt teoks sai. Eraldi peab avaldama aga tänu pr Dolores Hoffmannile ja tema kaastöölisele mitte üksnes kauni kunstilise teostuse eest, vaid ka üle tuhande eurose sponsoreerimise eest. Nimelt said vitraažid paigaldatud kunstniku enese kulul. Ning au ja kiitus neile ka kannatliku meelega ja leplikkuse eest!

Pärnu Issandamuutmise katedraal oma uue valgustuse paistel.

Foto: Aristarkos Sirviö

SÜNDESMOSE ÜLDKOGU

Preester Heikki Huttunen

Sündesmose, õigeusu noorteühenduste maailmaliidu 19. üldkogu peeti Neamți kloostri vaimulik seminaris Rumeenia Moldova piirkonnas 7.–12. augustini k.a.

Üldkogul valiti organisatsiooni uueks presidendiks Jean Reh binder, 29-aastane Pariisist ja Düsseldorfis töötav füüsik. Ta esindab Saksa õigeusu noorsooliitu (OBJ – Orthodoxes Jugendbund) ja on varem kuulunud Prantsusmaa vene päritolu noorte ühendusse (ACER–MJO). Asepresidendiks sai Liibanoni ja Süüria õigeusu noorteliidu esindaja George El-Hage, 26-aastane teoloogia-üliõpilane Beirutist ja Pariisist. Sündesmose põhjapiirkonna esindaja organisatsiooni juhatuses on 32-aastane Annakaisa Leussu Joensuust. Ülejäänud juhatus liikmed on pärit Slovakiast, Valgevenest ja Belgiast.

Eesti Õigeusu Noorte Liit ei olnud seekord üldkogul esindatud. Ka MPEÕK noorteühendus on Sündesmose liige, ent sealteki polnud kedagi üldkogule saadetud. Soomest olid kohal kolme ühenduse esindajad:

Õigeusu Noorte Liit (ONL), Õigeusu Õpurite Liit (OOL) ja Joensuu ülikooli teoloogiaüliõpilaste ühendus Pistis.

Üldkogu seadis järgmise nelja aasta eesmärgideks liikumise sisemise tugevdamise ja tegevuse nähtavamaks muutmise nii liikmesorganisatsioonide sees kui ka kogu kirikus. Samuti peeti oluliseks liikmesorganisatsioonide omavaheliste suhete loomist ja tihendamist. Ühe konkreetse projektina mainiti sotsiaalmeediat ning muid uusi suhtlusvahendeid kiriku ja noorsooliikumise tööriistana. Selleteemalise võimaliku konverentsi pidamise kohaks pakuti Eestit, mis on maailmas IT-võimaluste poolest esirinnas.

Sündesmos asutati aastal 1953. Sinna kuulub õigeusu noorteühendusi ja teoloogilisi õppeasutusi üle maailma. 1990. aastate

kiire kasvu järel on organisatsioon nõrgenenud ja õigeusu kirikutes ollakse mures noorte vähesuse osaluse pärast üldõigeusu ja oikumeenilises koostöös. Äsjane 19. üldkogu otsis viise, kuidas Sündesmose tööd paremaks muuta. Seekord olid esindatud 14 liikmesorganisatsiooni, millest aga vaid viiel oli hääleõigus tänu eelmisel üldkogul kehtestatud rangematele kriteeriumitele. Sündesmos on läbi aastate olnud foorumiks, kus on käsitletud õigeusu kirikute aktuaalseid küsimusi ning peetud eelarvamuste vahetusi ja loovaid arutelusid. Kirikute misjonitöö, teabevahetus, teoloogiline haridus, sidemed orientaalkirikutega ja diaspora olukord on teemad, mille käsitlemisel on saadud olulisi impulsse Sündesmoselt. Oikumeeniline avatus ja koostöö teiste kristlike noorsooühendustega on osa „Sündesmose DNA-st“, nagu üldkogul tõdeti.

ÕIGEUSU KIRIK JA MEEDIA

Madis Kolk

12.–15. maini 2014 toimus Kreekas Thessalonikis Parlamentidevahelise Õigeusu Assamblee raames seminar „Õigeusk ja meedia tänapäeva maailmas“. Assamblee on parlamentidevaheline institutsioon, mis loodi Kreeka Parlamendi initsiatiivil 1993. aastal ning selle liikmeteks on õigeusu kirikud üle maailma. Koos siinkirjutajaga osales Eestist seminaril ka Riigikogu liige ja Riigikogu õigeusuliste saadikurühma esimees Vladimir Velman.

Seminar toimus Thessaloniki Püha Gregorius Palamase Haridus- ja Kultuurifondis. Seminari eesmärgiks oli arutleda selle üle, kuidas toimub või võiks toimuda Õigeusu Kiriku ja meedia koostöö kaasajal. Neli päeva kestnud koguprogrammist vältas seminar ise kaks päeva. Selle juhatus sisse Assamblee president, Venemaa Riigiduumaa saadik Sergei Popov. Ta kõneles meedia üha suurenenud mõjust poliitilisele elule, mille võimsus on tema sõnusti juba võrreldav sõdadega, kuna meedia suudab luua nii ideaale kui ka vaenlasekujusid. Ta rõhutas, et kuna tänapäeval on objektiivsus meediategevuses tihti ohverdatud hetkeoludele ning vaimsed väärtused tagaplaanile tõrjutud, peaks kristluse ülesanne olema sellest ebakindlusest tingitud haavu tervendada.

Videopöördumise kaudu tervitas seminari ka oikumeeniline patriarh Bartolomeus, tõdedes, et Õigeusu Kirikul, kes tegeleb rohkem vaimse kui sekulaarse maailmaga, on meediavallas kindlasti palju arenguruumi, kuid arvestades tänapäevase ajakirjandusvabadusega, tuleb selle puhul hoolikalt silmas pidada objektiivsust.

Esimese seminaripäeva ettekannete teemaplokid olid sõnastatud: „kommunikatiivne teoloogia ja poliitika“, „populism ja autentsus religioonis“, „kirik ja sotsiaalmeedia“ ning „informatsioon – teenimine – ühtsus“.

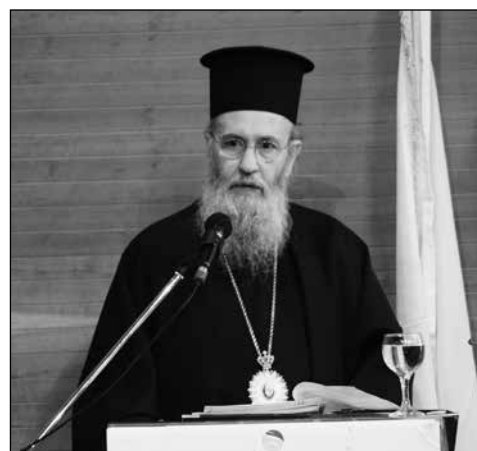
Patriarh Bartolomeus.

Mitmed sõnavõttud, eriti just kahes esimeses teemaplokis, puudutasid otseselt ka praeguseid ühiskondlik-poliitilisi sündmusi (Ukraina olukorra kajastus poliitilises ja teoloogilises kontekstis, seksuaalvähemuste õiguste käsitlemine kirikuringkondades ja meedias jne) ning nõnda tulid nii ettekannetes kui ka järgnenud diskussioonides esile nii liberaalsemad kui ka fundamentalistlikumad vaatepunktid. Kuid põhiosa ettekannetest lähtus ikkagi kristlikult vennalikust vaimsusest ning keskendus teoloogia ja meediatöö kokkupuutepunktile. Näiteks tahan esile tõsta viimases plokis esinenud Pariisi Püha Sergiuse Teoloogiainstituudi professori ja õigeusuportaali Orthodoxie.com juhi preester Jivko Panevi sõnavõttu, kus ta kirjeldas postmodernistlikku ühiskonda ning inimeste taju ja teadvust selles, pakkudes konteksti mõningaid meedia ülesandeid ja lähenemisviise.

Diskussioonides arutati mh ka selliste küsimuste üle, kas vaimuliku meediasuhtlus (näiteks sotsiaalmeedias) võib koguduse või ühiskonnaliikmetele mõjuda sekulariseerumise märgina. Loomulikult mängib

Sergei Popov.

Nafpaktose metropoliit Ierotheos.

Preester Jivko Panev.

niisugustel puhkudel kaasa ka kultuuritaust jm kohalikud eripärad, kuid tõdeti, et kui signaal kogudusele võib olla mitmetimõistetav, peaks vaimulik enda jaoks rõhutatult selgeks mõtlema, kas ta ajab sotsiaalmeedias n-ö isiklikke asju või esindab Kirikut.

Teise seminaripäeva ettekanded olid spetsiifilisemad ja rohkem seotud ajakirjanikutöö n-ö kõõgipoolega, teemadeks: „eetika ja moraal“ ning „informatsiooniallikad“, seega küsimused selle kohta, kuidas otsustada allikate tõepärasuse üle ning millised on meedia manipulatsioonivõimalused.

Seminari ametlik programm oli tihe, kuid loomulikult toimus osa infovahetust ka väljaspool seda, vestlustes kolleegidega üle maailma. Vaatamata mitmetele tundlikele teemadele ei jäänud seminaril juhtmõttena kõlama hoiak, nagu peaks Õigeusu Kirik kõigi kaasaegsete meediavõimaluste tingimustes kuidagi võidurelvastuma, pigem ikkagi hea seisma selle eest, et olla neist võimalustest teadlik, rakendada neid Kiriku põhimõtteid silmas pidades ning osata toime tulla võimalike ohtudega. Praegused ärevad ajad (mitte ainult Ukrainas, näiteks õnnestus mul vestelda ka õigeusu preestriga Liibanonist) tõid esile teravad ja konfliktised probleemid, mis võimaldavad tõepoolest võrrelda meediat sõjatehnikaga. Palvetagem, et sellised olukorrad ei jääks igaveseks kirikuelu mõjutama, sest suur osa seminaril kõneldust puudutab siiski Kiriku igapäevast tööd ja suhtlust koguduse ja ühiskonnaga.

Kuigi Assamblee tegutseb regulaarselt, tahan loota, et järgmine selleteemaline kohtumine toimub varem kui 15 aasta pärast (eelmisest meediateemalisest kokkusaamisest olevat, nagu seminaril kõneldi, just täpselt nii palju aega möödud), arvestades, kuidas muutuvad sellise perioodi jooksul nii tehnilised võimalused kui ka nende kasutamise eesmärgid.

Alljärgnevalt avaldame mõned katehheetilised tekstid EAÕK arhiivimaterjalidest. Kus vähegi võimalik, on säilitatud originaali kirjaviis.

Kuidas väljaspool koolitunde usuõpetust anda?

Preester Anton Laar

See küsimus on viimasel ajal, kus usuõpetus koolides puudub, kogudustele eluküsimuseks saanud, iseäranis meie vähem-kogudustele. Sest kuigi tulevikus usuõpetus peaks jälle koolidesse viidama, ei ole ometi loota, et ka meie usuõpetust koolides jagatud saaks. Ennem on meil seda karta, et ka apostlik-usulised lapsed evangeelse-luteri usu tundi ühel ehk teisel teel saavad juhitud, nagu see ka juba nüüd kohati, kus usuõpetus siiski kooliprogrammis on, juba ette tuleb. Meie elunõuded oleks igatahes palju õiglasemalt rahuldatus, kui usuõpetus väljaspool kooles, iga koguduse omaks asjaks jääks, nagu see ka praegu on. Kui enamuse usutunnistuse poolt meile meie õiglast nõudmist, et ka vähemuse usutunnid kindlustatud oleksid, tähele ei taheta panna ja seda on juba arvata, siis ei jää meil, apostlik-usulistel, muud teha, kui usuõpetuse kooli viimisele sellel kujul, kus see ainult luteri usu kasuks on, kindlasti vastu hääletada. Nagu kuulda, on nii ka asjast kohtade peal arusaadud ja võib loota, et apostlik-usuliste hääled rahvahääletusel esimest korda koonduvad, et õiglast vahekorda vähemuste vastu kaitsta.

Täna tahaksime aga mõned sõnad sellest rääkida, kuidas usuõpetust väljaspool kooles anda. Meil on selle üle mitmelt poolt küsitud ja oleme kavatsenud selleks enam-vähem kindlat juhatuskava välja töötada. Kuid elu näitab, et usuõpetuse andmise võimalused väljaspool kooli tunde väga mitmesugused on. On kohte, kus kooli juures järjekindlalt töötada saab, seal on asi korras. Usuõpetaja võib terve aasta ülevaate teha ja selle järele käia, kuid igalpool ei ole see võimalik. Nii näiteks on meil Tallinnas 29 algkooli, igal ühel läbisegi (ühes kõrvalklassidega) kuni 8 klassi, seega üle 200 klassi, läbisegi tuleb iga klassi peale 3–4 õpilast (muidugi, on klasse, kus ka enam on). Kuid ka kõige suurem arv on tänavu ainult 19, seega ka seal ei ulata normi. Et koolid oma klassidega üle linna laiali ja pealegi tihti kahe vahetusega hommikust õhtuni töötavad, siis ei ole mingit võimalust lastele usuõpetust koolide juures anda. Nii raske kui see ka ei ole, tuli luua keskkoht – Issanda-muutmise koguduse saalis, kus usuõppijad üle linna kord nädalas koos käivad. Lapsed on jagatud kahte jaoskonda, peale selle veel õhtupooliti koolikäijad, kes hommikuti tulla saavad. Osavõtmine, nagu seda ligi aastane kogemus näitab, on keskmine: alaliselt käijaid on 35%, mis Tallinna meeleolusid arvesse võttes täiesti rahuldav on. Iseenesest mõista oleks osavõtjaid enamgi, kui see koolis, programmi hulgas läheks, kuid siin tasub teisiti jälle hulgatunne. Iseäranis tublisti edeneb selle läbi, et tundi 80–150 last kogub, laul. Ja üks need noored jalad jõua ju paljugi samme astuda, kui aga tahtmist on. Selle peale olemegi ikka rõhku pannud ja asja huvituseks kõik teinud, mis võimalik.

Kuidas aga enamusoludes, st maal asju korraldada? Enamasti on siin 2 asjaolu: 1) lapsed on koondatud suuremalt jaolt endis-tesse kihelkonna koolidesse või jälle nende järeltulejatesse, 2) on lapsed enamuses kooli juures terve päeva. Sellega ei tohiks raskust olla, et vähemalt kord nädalas neile kooli juures tundi peetud saaks. On aga kooli, kus apostlik-usu lapsi koondatud, enam kui üks, siis tuleb kogudusel abinõusid leida, et tunnid igal pool antud saaks. Kus kogudusel peale preestri ka köster ametis, on asi kergem. On aga preester üks, tuleb koguduse liikmete hulgast isikuid leida, kes preestril usuõpetuse tööd korraldada aitaks, kui see mitmepool tarvilik ja ühel võimata. Ühes lähemas koolis vähemalt tuleks preestril isiklikult tunnid anda ja ülepea asja korralduse juhiks olla. Enne kui üksikasjalikumalt usuõpetuse andmise viiside ja kavade juures peatada, tahaksime lühidalt need üldmõtted ära tähendada, mis usuõpetuse andmisel väljaspool kooli aluseks peaksid olema ja mis peajasjalikult praegu selles õpetamise piiratud võimalustest tingitud on.

Ei ole mingit kahtlust, et siin sootu uut teed tuleb käia. Senine usuõpetus ja tema viisid olid peajasjalikult mõistusele määratud. Usuõpetus oli teadmiste kogu, millega tunnistuse peale enam vähem rahuldava numbri võis saavutada. Et õpilase südant usu külge köita, temast tegelikku ristiniimest kasvata-da, sellest ei hoolinud endise aja usuõpetuse andjad. Oli ju see ka üleaarne, kui riigivõim kirikut toetas ja politsei vaimulikkudel aitas hinge-karjase tööd teha. Siiski oli ka endisel ajal pea üldiselt arvamine maksmas, et nii asi edasi ei lähe ja tuleb asja põhjalikult parandada, kuid ajad läksid ja pööre tabas meid täielikult ettevalmistamata.

Kuna meil vist üldiselt see tingimine maksev on, et õpetamise aeg äärmiselt piiratud, siis tuleb kõigesuuremat hoolt kanda, et ainult kõige lihtsamate ja tarvilikumate ainete juures peatada. Teiseks, iseäranis seal, kus osavõtmine vaheldav, tuleb katsuda asja nii korraldada, et iga tund teatud tervik oleks, ühte tähtsamat mõtet sisaldaks. Kolmandaks, tuleb palju tähelepanu selle peale juhtida, et õpetus mitte ühetooniliseks ei jääks, vaid alati vahelduv, huvitav ja elav oleks, sest nüüd on ju ligitõmbajaks peajasjalikult asi ise.

Kõigeesemalt peab seletust andma, mis usuõpetuse andmisel kõigetähtsamaks ja tarvilikumaks peame. Siin tuleb armuta paljudele senini tähtjaks peetud asjadele kriips peale tõmmata. Kõigepealt, ei või mingit kahtlust olla, et vanaseaduse kui süsteemi õpetusel usuõpetuse tundedel aset ei saa olla. Peajasjalikult juutide ajalugu käsitades, ei või ta, kui mõned üksikud osad maha arvata, ristiniimest hinge-le midagi pakkuda. Arusaamataks jääb lapsele see toorus, verejānu, mis selleaegse poliitilise tarbena küll mõistetav, kuid kasvatusabinõuna täiesti ebamäärane. Niisama on arusaadav, et ristikoguduse tegeva liikme kasvatusel ei või mingit tähtsust olla Aabrami, Iisaki ja Jakobi perekonna asjadel ega nende vanadusel, nii ka juutide kuningate poliitilisel tegevusel, mahaarvatud Taaveti kiriklikud korraldused. Usuõpetuse andjal peab alati silma ees siht olema: kuidas saaks ma lapsest tegelikku koguduse liiget kasvata ja see ongi asi, mis usuõpetuse roh-

kearvulist materjaali teisiti sunnib ümber paigutama ja sellest kõige tarvilisemat ära valima.

Meieaegne usuõpetuse alus on kõige esmalt Jeesuse Kristuse isik, Jumala Poeg ja maailma lunastaja. Jumala kui Isa üle võib ka algitudidel rääkida, kuid Kolmainu saladusest tuleb esialgu ainult mõiste tuua, kuna sügavam seletus teisel aastal ja vanemate laste juures aset oleks. Kui nüüd Jeesus, tema elulugu, tegevus ja õpetus aineks võtta, siis jätkub sellest vabalt kahe aasta kursuseks. Esimesel õppeaastal on arusaadavamad lood ja teod Jeesuse elust. Kõik tarkus jaguneks 8 osasse: 1) kuidas Jeesus sündis ja kasvas, mida Ta tegi, mida Ta õpetas. Sünnimise lugu on väiksetele lastele armsam aine, Jeesuse sõnakuulmine lapsepõlves mõnus õpetus. Jeesuse tegude põhimõtted: abi usu peale igas hädas, tänu abi eest, hädad – halva elu eest. Jeesuse õpetus: ligimise armastus, Taeva Isa andeksandmine, meie leplik meel, kahetsus, alandus, Jeesus ja lapsed. 2) Igal võimalikul juhtumisel ühendada Jeesuse elu ja tegevust ristikoguduse eluga: kogudus Jeesuse asutus, liikmed Ta sõbrad. Ristimine ja ja salvimine, nende kombid ja ja tähendus Jeesuse ristimise juures. Haige palved – haigete terveks saamise juures, surma palve – surnute äratamise lugudel. Patukahetsus, kadunud poja juures. 3) palvest kodus ja kirikus. Meie Isa. Kiriku pühad. Templi nimepäev. Pealaulud, troparid ja lihtsamad jumalateenistuse laulud laulda. Jumalateenistusest osavõtmine ja tegelik tutvunemine kirikuga.

Teisel aastal tuleb mulluse kordamisel uus Testament enam-vähem korralikult läbi minna, ühes koguduse ajaloo peajaamadega. Praktiline külg nii ristiniimeste moraali selgituseks kui ka tegeliku kirikueluga tutvunemiseks tuleb põhjalikumalt läbi võtta. Mäejutlus läbi lugeda, . Evangeeliumitega tutvunemine. Lisaks oleks püha õhtu söömaaeg ja teised sakramendid, Kristuse kannatuse, surma ja ülestõusmise lood. Taevaminemine ja Püha Vaimu mahatulemine, koguduse sünnipäev. Tegelik tutvunemine kirikulauluga, jumalateenistused. Kiriku ja usukommete tähendus, Evangeeliumi arusaamata kohtade ja kommete seletus, jalgade pesemine, söömalaual viibimine, surnu võidmine jne õhtu söömaaaja puhul. Liturgia seletus. Jalgade võidmisel – ohvrid kiriku heaks ja kirikumaksudest, ohvri suurus ja tähendus lesenaiseanne, ühe sõnaga: igal võimalikul juhusel teooria pealt praktika peale ülemine. Mida praktilisem töö, seda enam kisub ta lapsi kaasa ja seda enam toob ta vilja. Ainult teooria jääb elutaks, nagu senini pea üldiseks nähtuseks on saanud. Laulu tuleb seletusega läbisegi kasutada, et töö huvitavam oleks,

Edaspidi tahaksime enam-vähem üksikasjalise kavaga esineda: alguseks olgu üksikud põhijooned siin tehtud tööst, võrdluseks kaalumiseks ja täiendamiseks mujal tehtud töödega, mille kirjelduseks heameelega ruumi annaksime. (Uus Elu 1922)

Vagad lood

Sõbraliku teretamise mõju

Vanal ajal läks üks vaga ristiusu õpetaja nimega Makarius oma õpilasega reisi peale.

Vanakese käsul läks õpilane natuke enne minema, aga ta ise läks pärast järele. Õpilasele tuli peagi vastu üks paganausu preester, kes palki õlal kandis. „Kuhu sa, saadan, lähed?” ütles noor kristlane temale teretamise asemel. Sõimatu vihastas kangesti, viskas palgi õlalt maha ja löi kepiga sõimajale vastu pead, nõnda et noormees sinna uimaselt maha kukkus. Natukesel aja pärast tuli vaga Makarius paganale vastu, teretas teda, üteldes: „Head tervist sulle, armas vaevanägija, head tervist.” Pagan pani niisugust lahket teretamist väga imeks ja ütles temale: „Mis suguse heateo eest sa mulle tervist soovid?” – „Mina näen, et sa väga väsinud oled,” kostis Makarius. Pagan ütles: „Sinu teretamine käis minu südamest läbi, ja ma näen sind ühe jumalamehe olevat. Aga see noormees, kes enne minu vastu tuli, tegi oma sõimuga minu meele nõnda pahaks, et ma ta poolsurnuks löin.” – Vaga Makarius märkas, et jutt tema õpilasest oli. Pagana preester hakkas tema jalgade ümber kinni ning ütles: „Mina ei lase sind lahti, enne kui sa mind omasarnaseks vagaks mehiks teed.”

Nemad läksid edasi, võtsid poolsurnud õpilase maast üles ja viisid lähemasse kloostris. Mungad panid väga imeks, kui vaga Makariust pagana preestriga seltsis nägid tulevat. Varsti sai pagan Kristuse teenriks, ning selle loo pärast võtsid paljud paganad ristiusku vastu. Pärast seda rääkis vaga Makarius tihti kloostris vendadele, et paha sõnad võivad ka hea inimese kurjaks teha, aga heasoov ning lahked sõnad võivad ka kurja inimese heaks ümbermuuta.

Armsad lapsed! Peale selle, mis vaga Makarius ütles, on lahel sõnal ja lahel teretamisel veel palju muid häid omadusi. Küsige oma südame käest, eks ta ei tunne siis magusat rõõmu, kui teise inimesele oled lahke sõna ütlenud ning eks ei tunne süda siis rasket tuska ja valu, kui teist inimest oled sõnaga kurvastanud. Võtke siit ka seda märkust, et toorus harimata inimese omadus on, ja et temast võib palju paha ja kahju tulla.

Tühi jutt ja vaimulik kõne

Kord pidas keegi preester oma kogudusele jutlust. Et kõne väga kaua tuuris, hakkas mõnigi kuulajatest tukkuma. Preester rahva tuimuse pärast kurtes ja temale kiusaja kavalust näidata tahtes, jättis korraga vaimuliku kõne pooleli ja hakkas ühte naljajuttu rääkima. Korraga hakkasid kõik tähelepanelikult kuulama ja tukkujadki ärkasid ja ajasid kõrva kikki, et mitte sõnagi naljajutust kuulmata ei jääks. Siis ütles preester ohates: „Küll oleme meie viletsad: kui taevalikkudest asjadest rääkisime, siis tuli uni meie kallale, aga niipea, kui tühja juttu kuulsime, ärkasime ülesse ning uni kadus ära.” Rahvas pani õpetust tähele ja tukkujaid kirikus enam ei olnud. Preester palvetas jutluse lõpuks: „Oh Jumal, anna, et meie Su sõna ergult kuulaksime, ja saada meile rasket und, kui meie tühja juttu rääkima ja keelt peksma hakkame.”

Ka meiega võib juhtuda, et meie tühja juttu hoolega tähele paneme, aga vaimulikku kõnet hooletumal viisil kuulame. Kas meie ka enestel niisugust viga leiame ning parandada püüame? (Uus Elu 1924, nr 2)

PILDIKESI TORNIMÄE LAULULAAGRIST (1.–3. VIII 2014)

TUGEV KOGUKOND HOIAB JA SÄILITAB

Kertu Silla-Kuut

Olen juba kolm aastat kuulnud Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise koguduse laululaagrist. Kuigi praegune elukorraldus ei luba kõikidest koduvälistest üritustest täie intensiivsusega osa võtta, on koguduse liikmena siiski hea meel näha, kuidas kiriku roll kogukonna ühendamisel järjest suureneb.

Kirik ei ole ainult huvitava arhitektuuriga hoone, mis ajasambana seisab meie päevade kulgemistel väarikalt kõrval. Sisseastujale võib avaneda väga eriline maailm, milles Jumal laseb ennast ilmutada... Või avaneb ka lihtsalt jahe, nukralt krohvi langetavate seintega ruum, kus seintel kummaliste nägudega pildid, mis võivad kõneleada meie meeltega või jääda tummaks, vana aja moega vaatamisväärsuseks. Huvitav ja kosutav võib vaatepilt olla nii või teisiti.

Tornimäe kiriku ukсед on kõigile teelistele alati avatud ja kui teelisel on aega ja Jumal juhatab, on lahke presvitera Marina või isa Toivo teelise päralt, näidates teile kogu kirikukompleksi, mis on mitme aasta suure tööga muutunud kutsuvaks paigaks ja kogukonnale meeldivaks kohtumiskohaks.

Üheks toredaks tavaks teiste seas ongi saanud Tornimäe kiriku juures laululaagrite korraldamine. Kuid põnevate sündmuste läbiviimise kõrval on püütud igal aastal teha midagi konkreetset ka Tornimäe kiri-

kukompleksi kui meie ajaloo- ja kultuuriväärtuse hoidmiseks ja säilitamiseks.

Elmisel aastal kutsuti kogukonda üles osalema kirikuaia peavärava taastamise toetamises – see töö on edukalt tehtud. Sellel aastal on kogudusel kavas renoveerida kiriku kolm ust. Nii sündiski idee korraldada laululaagri raames heategevuslik kohvilaud. Laagris osalejad olid juhendaja Terje Palli eestvedamisel lahkelt nõus andma väikest heategevuslikku kontserti. Sest mis võiks olla veel mõnusam kui suvisel laupäeva pealelõunal endale üks kena jõudehetk lubada?

Küpsetada kodus kook, sättida end ja tulla kuulama kaunist muusikat. Palved, mis meile mitmehäälsete lauludena kõlasid, ühendasid kokku tulnud külalised niivõrd, et mõnus õhtu kohvi ja koogiga kestis veel tunde. Jätkus lastele lusti ja täiskasvanutele juttu ja muljetamist. Rõõm oli kohtuda meie kiriku toetajatega koduvallast, Kuresaarest, Leisi ja Orissaare vallast ning üle väina Muhumaalt.

Täna siin maitsvate ja kaunite küpsetiste ja omatehtud veini eest. Tänuõnäd ka kõikidele, kes kohapeal kogu sagimise ja lauaktmise juures käed külge löid. Samuti kõikidele lahketele annetajatele, kes panustasid kirikuuste renoveerimisse.

Kõik, kes veel soovivad anda omapoolset panust kiriku renoveerimistöökdeks, saavad teha annetusi. Koguduse a/a: EE751010220217888225, saaja: EAÖK Tornimäe kogudus, selgitus: renoveerimine.

LAULULAAGER LIITIS KOHALIKKU KOGUKONDA

Edgar Grünberg

Olin sellel aastal laululaagris kolmandat korda. Seekord õppisime lisaks liturgial kasutatavatele lauludele ristikäiguga seotud tavasid ja laule ning valmistusime esinemiseks. Huvitav on olnud alati, tänavu lisas üritusele jumet laupäevane heategevuskontsert koos järelpeoga, mis andis võimaluse kaasata üritusele rahvast laemalt, seega ka neid, kes pühapäevasele liturgiale ei soovi (võib-olla ka ei söanda?) tulla. Mulle meeldis väga ka külaskäik Põide kirikusse ja võimalus sealses arhailises, tuhasta tõusvas keskkonnas ühiselt laulda. Minu arvates on sellised ettevõtmised kiriku tegevuse populariseerimise seisukohalt väga olulised, lisaks aitavad need kindlasti kaasa ka kohaliku kogukonna liitmisele.

Ma ei ole suur muusikainimene, kuid sellel suvel osalesin kolmel üritusel, mis on jätnud sügava mulje: Seto Folk Värskas, laululaager Tornimäel ning Silver Sepa ja Kristiina Ehini kontsert Abruksa sadamas. Kuigi suuniltuselt erinevad, on neil minu jaoks teatud ühine nimetaja – võimalus ise kaasa laulda ja eriliselt hingeliigutav müstilis-religioosne tunne. Loodan, et edaspidigi avaneb võimalus korraldada selliseid üritusi. Ehk võiks mõelda palverännakule mööda Saaremaa kirikuid?

LAULMINE ANNAB HINGELE JÕUDU

Anu Urmet

Minu huvi õigeusu kirikulaulude vastu on pärit juba lapsepõlvest. Ema laulis kohalikus kirikukooris ja ta võttis mind kirikusse kaasa. Tahtsin tema kõrval seistes kangesti kaasa laulda. Kuid nõukogudeaegne elu võõrutas mind kirikust.

Alles pärast seda kui Tornimäele asus uus preester Toivo Treima, on elu kiriku ümber muutunud elavamaks ja nooremadki inimesed leiavad taas tee oma kogukonna õigeusu kirikusse. Hakkasin talvel preestri abikaasa Marina juhendatavatest kirikulaulu harjutustest osa võtma ja teenistustel kirikukooris laulma. See annab tänapäevases materiaalses õhkkonnas hingele väga palju jõudu.

Osalesin kiriku juures korraldatavas suvises laululaagris, mis sel aastal toimus juba neljandat korda. Kokkutulnuid oli peale kohalike nii Tallinnast kui ka mujalt kogudustest, kaks tüdrukut isegi Moskvast, kes usinalt eesti keeles kaasa laulsid.

Kirikulaule õpetas meile koorijuht Terje Palli Tallinna katedraalkirikust. Sel aastal õppisime selgeks kirikupühadel peetavate ristikäikude laulud, mida praktiseerisime laululaagri lõpus liturgiajärgselt Tornimäe vanale kalmistule ristikäiguga surnuaiapühale minnes.

Fotod: Helen Koltšanov

Kirikus sai ühiselt korraldatud õigeusu teenistustel kasutatavate laulude heategevuslik kontsert ja sellele järgnev kohvilaud.

Peale laulude õppimise said kokkutulnud nautida ilusat suve kohalikes supelkohtades end värskendades ja vaatamisväärtusi külastades.

LAULULAAGER – IMELINE KOGEMUS

Kati Nõu

Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise koguduse suvine laululaager on saanud mulle igasuviseks tähtsaks sündmuseks. Kirikumuusika n-ö projektipõhise koori õppelaager inimestega üle Eesti on imeline.

Sel aastal olid laagris ka noored. Eriti toredate olid noored moskvalannad, kelle kodune keel on vene keel. Püüdlikult nooti jälgides laulsid nad eesti keeles.

Meeldiv oli külaskäik Pöide Maarja kirikusse. Pühakojal on uus katus ja hoonelagunemine peatatud. Meie harjutus oli peaprooviks heategevuskontserdi kavale, kuulajateks välismaised vabatahtlikud.

Heategevuskontsert ning sellele järgnenud kohvilaud ja koosviibimine – milline ühtsustunne laululaagriliste ja kirikuliste vahel tekkis! Mulle oli see eriti tuntav, sest elan teises vallas. Suur tänu preestriperekonnale sooja vastuvõtu ja hoolivuse eest!

Suur tänu lauluõpetaja Terje Pallile! Sel aastal õppisime kirikupühadel peetavate ristikäikude laule. Ma ei ole teab mis laulja, kuid Terje juhendamisel hakkad tahes tahtmata laulma... Laul kirikus on pühalik ja hingeminev. Mõtlesin, et kui ei suuda kaasa minna, liigutan suud ja kuulan. Ei, see eriline energia annab õiged noodid kätte ja kuulamiseks aega ei jäänudki!

Ootan järgmise aasta laululaagrit!

KOHTUMISENI TORNIMÄEL!

Helen Koltšanov

Tornimäel laululaagris osalemine oli minule esmakordne. Isiklik huvi oli kirikulauludega veidi lähemalt tutvuda. Kuigi ma ei ole lauluinimene, ei tehtud seda mulle takistuseks ja nii oli võimalus esimest korda end kooris proovile panna. Mind lummas kontsertkoori kõrge tase ja vaimsus. Tundsin rõõmu koostegemistest, lausa kiidan seda sundimatut õhkkonda, preestripere sooja vastuvõttu, vahvaid inimesi ja toredate üritusi. Palju jõudu laagri korraldajatele! Kohtumiseni järgmisel aastal Tornimäel!

Liturgia Ilmjärve Jumalaimumise kirikus 3. augustil 2014.

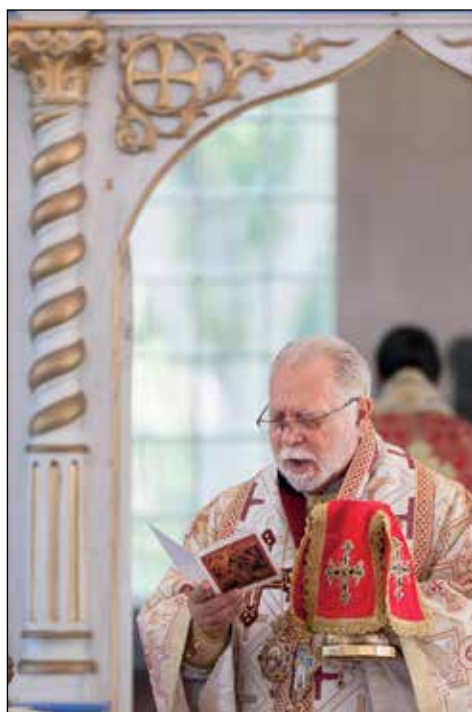
ILMJÄRVE KIRIKU KÕRVAL

Priit Sibul

Minu jaoks hakkab Ilmjärve lugu juba poisikesepõlvest. Meie mamma elas Ilmjärve kiriku lähistel. Emapoolsed vanavanemad on maetud kiriku kõrvale surnuaeda. Mäletan, kuidas räägiti, et vanavanaisa, kes liitus õigeusu kirikuga ning lasi oma nooremad lapsed samuti Ilmjärvel ristida, palus end mätta nõnda, et näeks kodutalu. Minu mälestustes on oma koht pühapäevadel maal vanaema juures, kui võis helisemas kuulda kirikukella. Täna on sellest möödas rohkem kui veerandsada aastat.

Hilisem mälestus on vanatädi ärasaatmisest 1996. aastal. Siis oli kirik juba üsna kehvast seisukorras. Mäletan, et kirst oli keset kirikut ning pidi vaatama, kuhu astuda. Kellelgi õnnestus astuda põrandalaua otsale nõnda, et see teisest otsast õhku tõusis. See tekitas tunde, nagu oleks põranda all tohutu tühimik, midagi sellist, mis meenub „Viimse reliikvia“ filmist, kui Gabriel põrandast läbi kukub. Selliste mälestustega elasin hulk aastaid.

2008. aastal hakkasime oma perega rajama kodu vanaema ristivanemate maadele Sangaste valda Risttee külla, sinnaasamasse, kus olin veetnud oma lapsepõlve suved, ca 500 m kaugusele kirikust. Ühel pool oli krundi piirinaabriks riik, teisel pool Ilmjärve kiriku maad. Selleks ajaks olime abikaasaga avastanud teadlikult oma setu juured ning osalesime igal aastal suurematel kirikupühadel Saatses ja Obinitsas. 2011. aasta püüdnud aastal ristiti meie pere (mina, abikaasa Heidi ning lapsed Säde ja Gustav) ning meist said Saatses koguduse liikmed. Mõni aeg hiljem toimus samas ka meie laulatus. Möödunud aasta (2013) püüdnud aastal, kui siin olid külalised Kreekast, arutasime valitsetajaga taaskord pikemalt Ilmjärve kiriku teemadel. Samal päeval andis metropoliit Stefanus teada, et usaldab ühe kirikuvõtmetest minu kätte. Leppisime ka kokku, et püüame aastast ühe teenistuse korraldada. Kirik on pühitsetud Issanda ilmumise auks, ent meile oli selge, et jaanuari alguses ei ole võimalik seal teenistust korraldada ning leidsime, et see tuleks teha suvel. Käisime perega kirikut vaatamas, minu jaoks oli see käik üle pikkade aastate, teistele pereliikmetele aga esma-

kordne. Abikaasa Heidi avaldas imestust, et kirik oli paremas korras, kui minu juttudest oli arvanud. Võib-olla olin ka ise veidi imestunud. Tõsi on muidugi ka see, et kuigi sisemuses polnud palju muutunud, andis katusevahetus ja pargi taasrajamine hoopis uue perspektiivi. Kirik sai preester Miikaeli aktiivsel eestvedamisel vahetult enne meie kodu rajamist sinna naabruse uue katuse, rajati park ning rohu seest ja puude vahelt tuli päevavalgele hulk vanu vundamendimüüre. Nende olemasolu olid vanemadki külalanelikud jõudnud unustada.

Viimased aastad on meie kandi inimesed koondunud MTÜ-sse Kappermäe selts ning peamine töö oli seltsimaja rajamine, mille käigus korraldati mitmed talgud. Mäletan, et pärast järjekordseid talguid ütlesin inimestele, et seltsimaja hakkab valmis saama ning nüüd peame võtma ette kiriku ja selle ümbruse korraldamise. Keegi kohalolnutest ütles mulle, et Sibul, see on ju sinu kirik, mis meil sellega pistmist. Ega enam öieti mäletagi, kas minu oma seepärast, et kirikul sibulkuplid või seepärast, et meie õigeusklike perre kuulume või lihtsalt nali. Sinnapaika see jutt tol korral jäi.

Metropoliidiga kohtumisel sain teada, et sobilik aeg Ilmjärvel liturgia teenimiseks võiks olla pärast püüdnud aastat 3. augustil käesoleval aastal. Pidasime abikaasaga kodus aru ning otsustasime igal juhul sõpradele ja külarahvale talgukutsed välja saata. Planeerisime ühistööd 17. ja 23. juulile, et kirik ja selle ümbrus seada liturgiaks valmis. 17. juulil algusega kell 15 oli plaan kirik puhastada (ebavajalike materjalide väljatassimine ning põletamine ja ladustamine) ning kiriku ümber trimmerdamine, okste lõikamine ja põletamine. Nagu öeldud, läks kutse välja nii meie sõpradele, sugulastele kui ka külarahvale. Teadsime, et on inimesi, kes plaanivad tulla. Aga minu imestus oli suur, kui hea sõber helistas mulle kell 15.10: kus ma olen, inimesed on kiriku ümber, tahavad sisse saada ja ootavad juhtnööre. Kui mõned minutid hiljem kohale jõudsin, oli trepp juba puhtaks tehtud. Lisaks sõprade tulekule oli mul eriti hea meel näha külarahvast. Kokku oli meid koos lastega üle neljakümne ning kõik läks nagu lennates. Planeeritud kolme tunni jagu tööd sai tehtud sisuliselt esimese tunniga. Just nõnda suur oli vägi ning ühistegemise tulemus. Nii võtsime ette ka järgmised tööd ja siis, nagu eestlastel ikka, ei saanud õigel ajal pidama. Kella seitsmeks oli kirikupõrand pühitud, ümbrus trimmerdatud ning võsa lõigatud ja risu põletatud. Preester Rostislav Valgast korras altarit ja sealset ümbrust. Kohalolijatest meenus keegi, et viimane teenistus toimus kirikus 1989. aasta suvistepühadel ehk siis 25 aastat tagasi.

Töö tehtud, siirdusime talgulistega meile, kus oli köetud saun ning valmis maa sees küpsetatud lammas. Sel korral olime talgulistele kutsunud musitseerima Jaak Tuksami, kes kõneles mõne sõna ka oma toimetamistest Tuhalaanes. Päev oli täis kordaminekuid. Teine ühistöötoimetus 23. juulil ning kohaletulnuid oli sama palju, muist samu ja teist sama palju neid, kes möödunud korral ei saanud tulla. Kasutada oli ka mitu traktorit ning generaator elektri tegemiseks. Võtsime tolmuimejaga veelkord põranda üle ja pesime kirikut. Väljas korrasime pargiala ning püüdsime talle anda taaskord ilmet, mis loodi preester Miikaeli eestvedamisel. Loomulikult lõppesid talgud jälle meie juures lammas söömise ja saunaga. Kõige ilusam mõte, mida tol õhtul kuulsin, oli, kui inimesed rääkisid, et neil on nüüd tunne, nagu oleks tegemist oma kirikuga. Teine meeldiv uu-

Ülemdiakon Marius Raudsepp, piiskop Aleksander, Priit Sibul ja metropoliit Stefanus.

dis, mida kuulsime, oli, et ühe pere juures on hoiul kirikule kuuluv pisikene kell, mida soovitakse kirikule tagastada.

Lisaks meie toimetamistele käis ühel õhtul altarit täiendavalt puhastamas isa Rostislav. Ehkki ta lõpetas kottpimedas, ei jõudnud ta kõike vajalikku teha ning naasis järgmisel hommikul veel kella kuue paiku, et tööd lõpetada ja kella kaheksast bussile jõuda, et Ukrainasse sõita. Mõni päev enne teenistust helistati mulle taas Valgast. Kutsuti isa Rostislavi palvel liturgia tarvis veel asju sättima. Kui järgmisel päeval kohale läksin, olid vaibad maas ja kirik teenistuseks valmis. Veel enne Saatsesse päätnitsale sõitu tuli läbi isa Justinus, kellega mõned ikoonid paika panime, samuti viisime piiskoppide jaoks kodunt mõned toolid ning nüüd oli kõik tõesti valmis ja i-l täpp peal. Hirmutav oli Justinuse jutus vaid see, et kohale tuleb lisaks metropoliidile ka piiskop Aleksander, preestrid Tihhon ja Herodion ning ülemdiakon Marius. Kuigi olime sõna levitanud võimalikult palju, ei olnud ju tagasisidet, kas teenistusel osaleb inimesi rohkem kui saabub teenivaid võimalikke. Mõni päev enne teenistust selgus seegi, et teenistusega samaaegselt toimub rattamaraton ning liiklus pannakse kinni. Siiski õnnestus kõik suurepäraselt. Vaimulikud eesotsas ülipühitsetud metropoliidi Stefanusega teenisid jumalikku liturgiat ning taaskord üle veerandsaja aasta kajaskas Ilmjärve kiriku kell. Liturgial osales kaheksakümne inimese ringis, kes olid kohale tulnud nii lähedalt kui kaugemalt.

30. augustil toimus Birkenbaumide-Kasemetsade suguvõsa kokkutulek ja nad palusid võimalust kirikut külastada. Valitsejalt loa saanud, avasin ukseid ning rääkisin kohaletunutele veidi kiriku ajaloost ja viimastel kuudel toimunud. Eike Tasa võttis samuti sõna ja rääkis, et tema pere kätte oli sattunud üks selle kiriku väikestest kelladest. Kell oli katki ning parandati ära. Eike isa Ruut Kasemetsa palve oli kell kirikule tagastada, kui kirik katuse all ja avatud. Isa palve sai täidetud ning kell on nüüd taas kiriku käsutuses, seal, kuhu see kuulub.

Kuigi Ilmjärvel tegutsevat kogudust ei ole, usun, et tegevus kirikus ja selle ümber jätkub. Loodan, et meil õnnestub veel tänava üks teenistus korraldada, kohtuda külarahvaga ning tutvustada huvilistele õigeusu traditsioone.

Fotod: Karl-Kristjan Nigesen

MUUDATUSED VAIMULIKE TEENIMISTES

Vastavalt Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse korraldusele teenib alates 1. septembrist 2014 ülempreester Andreas Põld Värskla Püha Georgiuse ja Saatse Paraskeva koguduses. Lisaks on tema hooldada ka Ilmjärve Jumalailmumise kogudus ning Priipalu Püha Vassiili Suure kogudus.

Siiani isa Andrease hooldada olnud kogudused Kuressaares, Levalas, Muhu-Rinsil, Muhu-Hellamaal, Metskülas, Öörikul ja Lümandas võtab sügisel üle preester Roland Tõnisson. Kuni isa Rolandi saabumiseni teenivad nendes kogudustes Pärnu piiskopkonna ja Tallinna peapiiskopkonna vaimulikud.

Preester Sakarias Leppik hakkab teenima Tallinna Issandamuutmise kirikus teise preestrina.

Alljärgnevalt vaatab isa Roland Metropoolia toimetuse palvel tagasi oma vaimuliku tööle Soomes.

ME OLEME SARNASED...

Preester Roland Tõnisson

Teenisin 2011. aasta veebruarist kuni 2012. aasta lõpuni Soomes Helsingi piiskopkonna vikaarvaimulikuna Turu ja Tampere koguduste alal. Pidin vette visatuna ujuma õppima ning selles protsessis olid kaasteenijad heaks toeks. Teenida soome ja vene kirikuslaavi keeles oli omapärane. Tutvuda Soome kiriku igapäevaeluga oli õpetlik.

On keeruline välja tuua erinevusi Eesti oludega, sest Pühakiri ja kiriklik traditsioon on samad nii siin kui ka teisel pool Soome lahte. Soome-ugrilik mentaliteet on erinevatest poliitilistest protsessidest kindlasti mõjutatud, ent säilitanud inimestes siiski talle omased jooned. Soome õigeusu kirikule on pärastõjaaegse iseseisvuse tingimustes jätnud oma jälje luterliku enamuskiriku suhtumine kiriklikkusesse ning põhjaeuroopalik arusaam inimese vabadustest ja individualismist. Nende rakendamist riigikirikliku ellu ja vaimulikkuse käsitlusse jälgitakse hoolikalt ning Soome Õigeusu Kirik – riigikirikuna ning samas ortodoksse maailma osana – peab leidma võimalused kuulutada rikkumatut rõõmusõnumit ülestõusnud

Kristusest. Selles osas on nn tööringmused Eesti ja Soome kirikutel erinevad.

Sellest on nüüd kolmkümmend aastat, kui leidsin end mõttelt, et soovin teenida Kirikut. Kümme aastat täitus elust ja teenimisest õigeusukirikus. Nende aastate jooksul on mulle saanud selgeks, et inimesed on üksteisega sarnased – hoolimata geograafilisest asukohast, sünnipaigast või ka kiriklikust kuuluvusest. Me oleme sarnased oma vigade ja tugevustega. Igatsusega Valguse järele ja innukusega kuhjata oma patud Kristuse pesupalisse. Tõuseme ja langeme. Ja meid kõiki ootab enda juurde Jumala Poeg, kes on andnud meile tee pääsemisele. Ortodoksse, Kristuse kiriku sulaste ja ümmardajatena on meil kindlus muutmatust ja puhtas Jumala Sõnas. Inimene ei või vormida Jumala tahet nii, et seda võiks toppida inimese pattude järgi voolitud mõõduämbri. Kui Kristus valgustab inimest, muutub inimene, mitte vastupidi. Ja Looja Isa oma kannatlikkuses annab meile selleks võimaluse iga päev.

KIRIKU TULEVIK SÕLTUB ÜHA ENAM NENDEST, KES MEIL TÖÖTAVAD

Käesoleval õppeaastal alustasid koostööd EELK Usuteaduse Instituut ja EAÕK Püha Platoni Seminar (vt ka Metropoolia nr 68, lk 7). Vestleme sel teemal UI rektori Ove Sanderiga.

Kuidas Usuteaduse Instituudil praegu läheb, kas viimastel aastatel on olnud ka suuremaid sisulisi muutusi?

Tänu Jumala armule ja heldusele läheb UI-l täna väga hästi. Mitte et varem oleks halvasti läinud, kuid võrreldes eilsega on meil

praegu palju suuremad võimalused ja lootused Jumala riigi töötegijate ettevalmistamiseks. Eelkõige pean silmas meie õppeprogrammidele (rakenduskõrgharidus ja kaks magistriprogrammi) antud riiklikku tähtajatut akrediteeringut. Siia lisanduvad veel oma õppejõudude kaader, võrdlemisi suur üliõpilaskond (hetkesesuga ligi 120 õppijat), stabiilne majanduslik olukord ning paljud head koostööpartnerid.

Viimaste aastate suurim sisuline muudatus on olnud see, et oleme oma õppeasutuses asetanud keskse rõhu vaimulikule elule ja kasvamisele. Siia lisandub tähelepanu kirikliku teenimise praktilisele poolele, oleme ju rakenduslik kõrgkool. Kõige selle juures püüame loomulikult hoida head akadeemilist taset, mis on tegelikult iseloomustanud UI-d läbi kogu tema ajaloo.

Kirjeldage mõne lausega UI üldõpet.

UI üldõpe rajaneb klassikalise teoloogia stuudiumi ülesehitusele, kus õpitakse piibliteadust, kiriku õpetust, kiriku ajalugu, praktilist usuteadust ning võrdlevat usundilugu. Oleme jäänud ka kolme klassikalise keele – heebrea, kreeka ja ladina – õpetamise juurde. Õppetöö korralduse poole

pealt on tudengitel palju iseseisvat lugemist, kirjalike tööde tegemist ja praktiliste harjutuste läbiviimist. Õppetööd lihtsustab ja tõhustab UI e-õppe keskkond ning sellest sügisest rakendus õppeinfo süsteem ÕIS.

Milline on õigeusu ainete koht õppekavas?

Oleme Jumalale väga tänulikud, et õigeusu õppetooli rajamisega UI juurde suureneb õigeusu ainete õpetamise maht meie koolis. Õigeusu ained moodustavad vähemalt 1/3 rakenduskõrghariduse õppekavast õigeusu suunal, kuid loomulikult on alati võimalus veelgi suuremama hulksiks õigeusu ainete õpetamiseks. Õigeusu ainete õpetamine UI juurde rajatavas õigeusu õppetoolis saab olema suureks õnnistuseks teistele õppijatele, kellele avaneb nüüd võimalus õppida süvendatumalt õigeusu pärandit ning seega omandada tavapärasest tasakaalustatum teoloogiline haridus. Senini on kõige enam õigeusu aineid sisaldanud kristliku kultuuriloo õppekava, kus on õpetanud ka õigeusu õppejõud, nimetan siinkohal suure lugupidamisega arhimandriit Grigorios Papatomast.

Kuidas hindate tänapäeva Eestis teoloogilist haridust üldiselt?

kuulunud valdadesse ehitatud õigeusu kirikud ning Häädemeeste kogudus ühendas peajasjalikult oma valla õigeusklikke.

Juubeliüritusel viisid tänapalve läbi koguduse vaimulik ülempreester Ardalion Keskküla ja preester Enos Heinsoo Sindi kogudusest. Konverentsil tegi ettekande Tartu ülikooli usuteaduste magister Toomas Schvak, kes keskendus oma loengus õigeusu esimesele 50 aastale Häädemeeste mail: kogudus, koolid, inimesed.

Teoloogia õpetamine Eestis on igati hea tasemel. Väga oluline on teoloogiliste ressursside koondamine ja otstarbekas rakendamine, et antav haridus võiks olla eelkõige hea vaimuliku tasemega, seejärel akadeemiliselt arvestatav ning loomulikult praktilises kirikutöös rakendatav. Pean väga oluliseks meil viimastel aastatel toimunud eri koolide liitumisi (Tartu Teoloogia Akadeemia liitus UI-ga aasta eest) ning koostööd – olen väga tänulik Jumalale olemasoleva hea ja veelgi süveneva koostöö eest Püha Platoni seminariga. UI teeb koostööd Tartu Ülikooli usuteaduskonnaga, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiaga ning Eesti Ärikooliga (EBS). Viimastel aastatel oleme kogenud kirikute vastutuse olulist suurenemist teoloogilise hariduse andmise eest, mis kasvab lähiajal veelgi. Saame üha selgemini aru, et kiriku tulevik sõltub aina enam nendest, kes meil töötavad: on meie töötegijad ustavad Issandale ning hea praktilise ja akadeemilise ettevalmistusega, siis võime vaadata julguse ja rõõmuga oma kiriku homsesse päeva. Tänu Jumalale, kes ei ole oma armu meilt ära võtnud.

Küsinud Madis Kolk

HÄÄDEMEESTE ÕIGEUSKLIKUD PIDASID JUUBELIT

Tõnis Joarand

Häädemeeste õigeusu kogudus asutati 165 aastat tagasi ja 20. septembril toimus Häädemeeste Issandamuutmise kirikus sellele tähtpäevale pühendatud juubelikonverents.

Häädemeeste kogudus avati 18. septembril 1849. aastal. Koguduse piirkonda kuulusid Häädemeeste, Orajõe, Laiksaare ja Tahkuranna vald. 1873. aastani kandis kogudus ametlikult Orajõe nime, sest kirik kavatsiti ehitada Orajõe valda. 1850–1872 peeti jumalateenistusi kohaliku mõisa teomeeste saunas. 1872. aastal valmis Liivimaa kubernangu arhitekti Edelsoni plaani järgi kirik. Kolmekorruseline ikonostaas on valmistatud arvatavasti Riias ja pärineb kiriku ehitusajast. 20. sajandi alguses olid ka kõikidesse teistesse algul Häädemeeste alla

Kontsertosas esines EAÕK Väandra apostlite Peetruse-Pauluse koguduse laulukoor Maria Mahlapuu juhatusel. Koor esitas koolmeistri, vaimuliku ja rahvusliku liikumise tegelase, Häädemeeste apostlik-õigeusu kooli juhatajana töötanud Peeter Laredei loomingut.

Juubeliüritusest osavõtnud said tutvuda koguduse ajalugu puudutavate fotodega. Kalle Kaskla fotodest oli koostatud näitus „Krundiküla 150“. Krundiküla rajamise otsus tehti 1864. aastal, kui Riia piiskop

Filaret tutvus Häädemeeste õigeuskliku maarahva olukorraga ja soovis, et Liivimaa kehvikud saaksid maad. Häädemeeste kroonumõisast eraldatud maale planeeriti 53 krunti, sellest ka hiljuti oma 150. aastapäeva tähistatud küla nimi.

Kogudust olid tervitamas Häädemeeste vallavolikogu esimees Andrus Soopalu, vallavalitsuse liige Merle Looring, vallasekretär Külliki Kiiver, Häädemeeste Keskkooli direktor Raimu Pruul, EELK Häädemeeste Miikaeli koguduse juhatuse esimees Aime Tamm, meie head sõbrad Väandra kogudusest ja Erich Tähiste Treimani kogudusest.

Juubelikonverentsi ametliku osa lõpetuseks kõlas ühislauluna Peeter Laredei 1898. aastal valminud „Hoiä Häädemeeste randa“.

Tähtpäeva jäid meenutama koguduse parki istutatud elupuud.

Väandra koguduse laulukoor Maria Mahlapuu juhatusel.

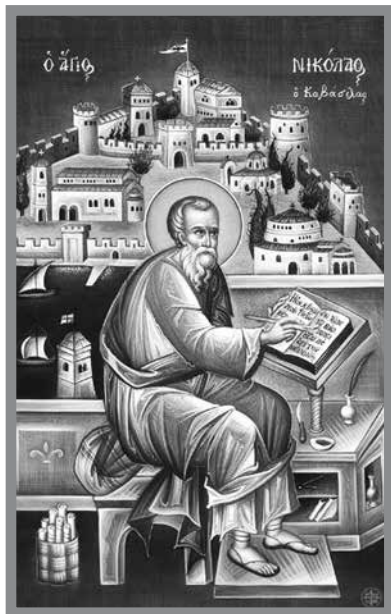

Tervitussõnad Häädemeeste vallajuhtidelt.
Fotod: Tiitu Pukk.

Häädemeeste Issandamuutmise kirik.
Foto: Ivo Kruusamägi.

Katehhees

ELU KRISTUSES.
PÜHA NIKOLAI
KAVASILA

(algus Metropoolias nr 61)

Salasus avaldab mõju kõigile pühitsetutele. Ent kõik ei tunneta tema ande, kõik ei ole usinad tema antud rikkust kasutama. Mõned ei saa neist aru, sest on veel lapsed; teised aga seepärast, et pole valmistunud või pole neis küllalt innukust. Osa on aga hiljem meelt parandanud ja nutnud oma pattude pärast ning elavad nüüd õige põhimõtte¹ järgi, andes sellega tunnistust armust, mis on nende hinge astunud. Sellest kirjutab Paulus Timoteusele: „Ära jäta hooletusse

1 Kreeka k *orthos logos* „õige/sirge/otsene sõna/põhimõte/mõistus jne, antiikfilosoofide eetikatermin. Siin järgitud eestikeelset Nikomachose eetika tõlget, arvestades muidugi, et kirikuisadel seostub see väljend kristliku õpetuse ja eluviisiga.

vaimuandi, mis sulle anti“ (1Tm 4:14). Kui oleme hoolimatud, pole meil armuannist kasu, on vaja näha vaeva ja olla valvas, et see oleks meie hinges tegev.

Kui nüüd keegi usinatest näitab üles erilist armastust või puhtust ja mõõdukust või suurt alandlikkust, jumalakartlikkust või midagi muud taolist, ületades selle, mis on inimestele tavapärase, tuleb see kanda jumaliku salvimise arvele. Me usume, et and anti talle siis, kui ta sai osa salasusest, tegevaks muutus aga hiljem. Sama kehtib nende kohta, kes oskavad õigesti ennustada tulevase sündmuse, kes ilma mingi abinõuta tervendavad vaimuhaigeid ja teisi tõbiseid ning näitavad üles muid vaimuande – kõik nad on annid salvimisel saanud.

Mõni võib ehk küsida, et kui selle salasuse vaimulikud annid ei hakka kohe salvitud inimeses toimima ja hiljem tegevaid armuande on ehk raske selle salasusega seostada, miks siis üldse salvitud saada? ... Kui salvitav ei saa kõike seda, mida on töötatud, mille kohta kogu see talitus käib ja mille eest preester palvetab ning mida kuulutab inimese saavat, mis on temast üldse kasu? Ei, salasus pole tühine, miski ristiusus pole. Ütleb ju apostelgi, et meie jutlus pole tühine ega teie usk (vrd 1Kr 15: 14). Mistahes vaimuvägi nende mainitud armuandide hulgast inimeste seas ka ei esine, tuleneb see neist palvetest ja pühast salvimisest.

Üleüldse ei ole midagi, mitte ühtki head andi, mida inimene ei saaks oma lepituse läbi Jumalaga Tema kaudu, kes on vahemees Jumala ja inimese vahel. Ning vahemeest leida ja hoida ja Tema omast osa saada võime vaid salasuste abil, sest need teevad meid Tema omadeks Tema vere kaudu. Need lasevad meil saada osa armu-

vägedest, mida Tema lihas sai, ning Tema kannatustest.

Kaks asja annavad meid Jumala hoolde, neis on varjul kogu inimeste pääsemine. Esimene on pühadesse salasustesse pühendamise, teine on vooruslikult elamise tahte harjutamine. Teine, see on inimese pingutus, pole enam kui antu hoidmine, et varandust mitte laiali pillata; järelikult saame kõik hea salasuste väelt. Igal talitusel on oma toime; püha salv laseb meil osa saada Vaimust ja Tema andidest. Niisiis, kuigi inimeses ei pruugi need vaimuannid avalduda kohe talituse ajal, vaid palju hiljem, teame siiski nende põhjust ja kust nad tulevad. Ka ristimisvalgustus tungib ristitute hingedesse kohe, ehkki pole sel hetkel kõigile sugugi nähtav. Mõnede usinate juures avaldub ta alles tüki aja pärast suure higi ja vaevaga, kui nad on Kristust armastades puhastanud oma vaimusilmad.

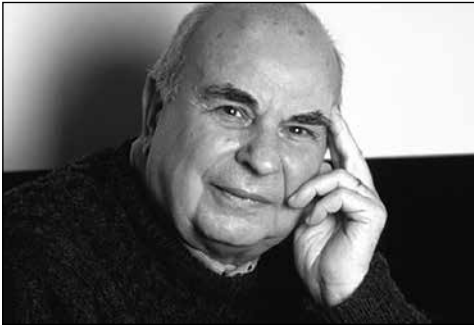
Salviga pühitsetakse palvekojad, et need aitaksid meil palvetada. Võidmisega saavad nad meie jaoks selleks, milleks neid nimetatakse. Meie Eestkostja Jumal-Isa ees ongi väljavalatud salv, sest Ta alandas iseend ja sai võidmissalviks, mis valati kogu meie loomuse peale.² Altarilaud aga kujutab Kristuse kätt, sest võitnud lauvalt saame leiba, nagu Kristuse kadumatust käest saame Tema enese ihu ja joome Tema verd nagu need, kellele Issand lasi esiti pühast söömaajast osa võtta, kui Ta jõi nende terviseks sellest kardetavast karikast.

2 Ülemlaulu 1:2 kreeka keelses tõlkes (Septuaginta järgi) öeldakse „Sinu nimi on väljavalatud (sõnasõnalt „tühjendatud“) salv“ (*myron ekkenothen*, eestikeelses tõlkes „sinu nimi on võideõli“). Seda on kirik näinud ennustusena Kristusest, kes loobus iseenese olust (kreeka keeles *cauton ekenōsen* – sõnasõnalt „tühjendas iseend“).

Preester ja altar, ohver ja ohvritooja, see, kelle kaudu ja mis ohvriks tuuakse, on kõik üks ja seesama [=Kristus]. Ta on seadnud eri salasused: leivaõnnistamise ja salvimise. Salvimise kaudu on Önnistegija altar ja ohverdaja. Altareid pühitseti algusest peale võidmisega ja preestrid said samuti preestriteks võidmise kaudu. Kristus on ohver risti ja surma kaudu, sest Ta suri Jumal-Isa au eest. Öeldud on ju, et me kuulutame Issanda surma ja ohverdumist iga kord, kui seda leiba sööme (vrd 1Kr 11: 26). Edasi, Kristus on salv ja võidmine Püha Vaimu kaudu, sest kuigi Ta võis neid kõige suuremaid ohvritoid läbi viia ja pühitseda, ei saanud Ta pühitseda iseend. Mitte ohverdatu, vaid altar ja ohverdaja on need, mis pühitsevad, sest öeldud on, et altar pühitseb ohvrianni (Mt 23: 19). Tema on leib tänu ihule, mis on pühitsetud ja jumalikustatud ning mis on nii võitnud kui ka haavu saanud. Ta ütleb: „Leib, mille mina annan, on minu liha; ma annan selle maailma elu eest“ (Jh 6: 51).

Leivana tuuakse Ta siis ohvriks, salvina ohverdab Ta selle, sest Ta on omaenda liha jumalikustanud ja teinud meid võidmise osalisteks. Jaakob tähendas seda ette, pühitsedes kivi võidmisega Jumalale (1Ms 28: 18). Nõnda vihjas ta Önnistegija lihale kui nurgakivile (vrd Ef 2: 20), millele tõeline Iisrael, see on meelemõistus, kes tunneb Isa, on valanud jumaluse salvi ning ka meile, keda Issand salvimist jagades äratab kivisest olekust Aabrahami lasteks (vrd Mt 3: 9). Salvitute peale väljavalatud Püha Vaim on ka lapseõiguse Vaim, mis, nagu öeldud, „tunnistab koos meie vaimuga, et me oleme Jumala lapsed“ ja hüüab meie südames „Abba! Isa!“. Nõnda aitab jumalik salv neid, kes tahavad elada Kristuses.

SEKSUAALSUS JA „ARMASTUSE SAKRAMENT”

Olivier Clément

Noored inimesed arvavad väga sageli, et kui nad elavad koos, pole mõtet abielluda seaduslikult või kiriklikult. Miks lasta institutsioonidel sekkuda isiklikesse asjadesse? Ja kuidas saab ennast terveks eluks siduda, kui me kõik ajas muutume ja eluga tänapäeval on nii pikk?

Meie saame vastata, et seaduslikkus kinnitab sotsiaalset tegelikkust (ning et „kooselu”, nagu tänapäeval seda elegant-selt nimetatakse, ei pääse samamoodi seaduse pügalast). Abielusakramenti, kui teda on selgelt soovitud, ei rõhuta Kirik aga kui institutsiooni, vaid kui „elu salasust”. Abielusakramendis on midagi ainuomaselt salasuslikku. Sellel on tähendus üksnes usus Kristusesse, evangeeliumi, veendumuses, et Kristuse teod, nii nagu me neid evangeeliumis näeme, jätkuvad Kirikus sakramentide-na ja et veel tänagi võib Jeesus Kaana pulmas vee veiniks muuta.

Meenutagem episoodi Kaana pulmas (Jh 2:1-12), mida loetakse õigeusu laulatustalitusel. Jumalinimese kõhkluse ja tavalise inimestevahelise armastuse vahele sekkub Jumalasünnitaja Maria oma „sisemise halastusega”, mille piibel omistab Jumalale endale ning ime saab n-ö Maria omaks. Imetegu, mis on vaat et dionüüsoslikki, sest laseb veinist juba niigi lõbusatel inimestel juua veel ja veel võrreldamatut veini, jõuda teistsuguse joobumiseni. Salasuslik läbistav valgusvihk kannab siin inimlikku armastust – ega ilmaasjata rüüpa õigeusu riituses abielupaar ühest karikast.

Kõnelda noorte inimestega seksuaalsusest kohtumõistja keeles ja eesmärgiga teha selgeks lubatu ning keelatu, kui nad isegi ei tea väga hästi, kas nad Jumalasse usuvad või ei, pole mitte ainult absurdne, vaid ka kriminaalne. See võib olla üks võimalusi neid pikaks ajaks Jumalast, Kristusest ja Kirikust eemale peletada.

Esimene ülesanne on evangeeliumi kuulutamine. Kui võimalik, tuleks ilma vastandamisteta neid panna tundma, et me ei ole siin lootusetus absurdses maailmas külmast lõdisevad orvud, kellel pole kindlustundeks muud oodata kui teise pehmet ihu, nagu lapsel, kes end ema vastu surub. Meenub Dostojevski geniaalne Veršilovi unenäo kirjeldus raamatus „Nooruk”, milles on näha küll Jumalast vabanenud inimesi, kuid kes öö piiramisrõngas litsuvad end kramp-likult teineteise vastu (mis meenutab ka 1968. aasta mai rahutuste haledalt sisutühja lausungit „Armastage üksteist”).

Samuti tuleb tunnetada igaviku hiilgust ja elu lihtsust nagu pulmapeol Kaanas või nagu siis, kui Jeesus jaotas rahvahulgad murule, et anda neile leiba ja kala või nagu siis, kui ta süütas lõkke, et praadida kala ning jagada seda järve ääres oma sõpradega... Jeesus võtab vastu, hoolib ja armastab igaüht nii nagu ta on, et anda tuge ja kindlustunnet – just nii, nagu ta armastab samaarlannat ja eksinud naist, kes oma pisaratega tema jalgu pesi ning oma juustega neid kuivatas.

Tulles aga tagasi meie noorte juurde, siis on selge, et kui nende südames toimub muutus ja nad pöörduvad Kristuse, seejärel Kiriku poole, ei tee nad seda mitte sotsiaalse traditsiooni tõttu, vaid janust jumalasõna järele ja tänu euharistilisele ligiolule. Kui nad saavutavad juba teatud küpsuse, vaimse stabiilsuse, saame hakata kõnelema kasinusest – teisisõnu eeroose sulandumisest õrnusse, mis võiks olla tasapisi saavutatavaks eesmärgiks –, loomulikult ületähtsustamata hetkelisi eksimusi, tembeldamata nende seksuaalsust paheks ja arvesse võttes, et tavaliselt oleme me kõik nii ükskõiksed teistsuguste kiusatuste suhtes: mõelgem kolmele kiusatusele, millest Jeesus kõrbes jagu sai ja mis meid alati jälitavad, mis kiusavad kirikuinimesi ajast aega!

Kuid on ka selliseid noori (ja mõnikord vanemaidki) inimesi, kes ei tea midagi ei Jumalast kui elu allikast ega Kirikust kui avatusest Tema salasusse, ja armastavad ometi sellise kire, naiivsuse ja siira puhtusega, milles seksuaalsusel ei ole veel mingit iseseisvat kohta. Samas võiks nende seksuaalsus väljenduda oluliselt süngemana, muutuda *porneia*'ks (hooramiseks) nagu lähisuhetest haavatud täiskasvanute seas, keda toidab kurttumm hääletu viha ja kes ometigi on seaduse silmis või Kirikus laulatatud nagu kord ja kohus.

Tõeline armastus, milles on midagi igavesti teismelist, võib olla evangeeliumi

„Kaana pulm”.

kuulutamiseks suurepärase pinnas. Sageli on sel juhul tegu vaimuliku proovilepanekuga hinge veel „rikkumata seisundis”, milles ühineb elteadmine ühtsusest erinevuses, kirglik soov, et teine elaks ja elaks kauem kui surm, jah, et armastus oleks sama tugev kui surm...

Võib-olla saame sel hetkel rääkida Kristuse võidust eimillegi üle? Meie Jumal oma kestvas armastuses on kõigi tõeliste kohtumiste salajane allikas, koht kõigile olemasolevatele osadustele. Ehk saaksime me nii kahte inimest – noort või vähem noort, neid sageli ebakindlaid, psühholoogiliselt hapraid (sest „nad ei kohtu, vaid segunevad”, nagu ütleb üks luuletaja) – aidata õppida teineteist vaatama senisest erineva pilguga, vabaneda liigkirglikust sidemest, et nad saaksid teineteise suhtes tõeliselt vastutavaks ülestõusmise lootuses ja ihulikkuse ülistuses.

Me saame paaridele selgitada abielusakramendi mõtet ainult siis, kui oskame osundada nende endi armastuse sakramentaalsusele. Sest sakrament tõstab esile, kinnitab, õnnistab, avab surematusele juba tunnetatud salasust. Kui ülemlaul on armastuse laul – armastava armastuse ja erootilise armastuse, mis sümboliseerib Jumala liitu

„Kaana pulm”. Detail. Fresko Serbia Visoki Dečani kloostri, 14. saj.

oma rahvaga, Jumala ja hinge liitu, siis inimlik armastus, ühtaegu armastav ja erootiline armastus on seotud Jumalaga ning see jääb paljudele ainsaks müstiliseks kogemuseks, mis neile siinpoolsuses on antud.

Õigeusu kirik loeb laulatustalituse ajal pika lõigu kirjast efeslastele (5:21-33), mis teeb palju meeletu tänapäevastele kuulajatele, sest seal ei räägita abikaasade võrdsusest, vaid sellest, et mees peab oma naist armastama ja naine oma meest austama. Ajastu sotsioloogiline kontekst selgitab selle näilise ebakõla: sellises suures sadamalinnas nagu Efesos oli mees, kes töötas ja liikus väljaspool kodu, sageli tuhandete kiusatuste meelevallas, seetõttu temalt nõutaksegi oma naist armastamist. Naisel aga, kes küll väljas ei käinud, kuid kes jagamatult kodu valitses, oli kaldumus oma meest koduseinte vahel lapsikumaks arvata – seega temalt nõutakse mehe austamist! Mis ei sega aga sugugi apostlit kinnitamast, et „Kristuses ei ole siin meest ega naist” (Gl 3:28), või et loomisloojärgi on naine mehest võetud, aga mees sünnib naisest ja seega on nad mõlemad Issandas võrdsed ja ühendatud (1Ko 11:11). Kui Kirik on laulatustalituses selle tõlgendamist (ja võib-olla seletavat ülekirjutamist) vajava teksti alles jätnud, siis seetõttu, et ta seob, kui nii võime öelda, inimese armastuse müsteeriumi ristimise salasusega ja laiemalt Kristuse suhte Kirikuga: „See saladus on suur: ma räägin Kristusest ja kogudusest” (Ef 5:32) ning sellest veel laiemalt Jumala suhte maaga.

Jumal-inimlik armastussuhe eelneb meie omale, rajab ja uuendab seda. Nagu elaks me lõpmatu armastuse sügaviku kohal. Pavel Jevdokimov ütles: „Suur armastus on enesestmõistetavalt ristilöödud”. Aga selle risti läbi, iseenese surma läbi, et teine saaks olemas olla, ohverdava nõustumisega (sõnal andetus oleks siinkohal teatud siivutuse alatoon), on kõrvale heidetud ebaoluline, harjumuse püsivus ja purunenud vahekorrad ning pinnale jääb üksnes väsimatu hingesügavus, mis teeb uueks inimese vaese ja eksivalt nõrga helluse. Mõnikord piisab vaid pisiasjast, näoildest, keelevääratusest, meenutusest rahuaegadest, et meie süda murduks ja me tunneksime uuesti, et teine on olemas.

Sellisel on truudus võimalik. Sakrament, st värv ülestõusmise valgusesse, aitab mul näha teise tõelist palet. Ta teeb minus sügavamaks ja stabiilsemaks ainsa armu, mis aitab tunnetada teist kui avastust (nagu nii peidetud ja tund-

„Joakim ja Anna”

matu, samas avaliku ja tuntud saladuse ilmsikstulek). Ajas muutuv kaaslases armastan ma ka seda muutust ja kui ma ise saatust ei takista, tunnetan ma ette ära selle, mis on jääv. Ma tunnetan tema kuju, erilise, justkui Jumal seoks mu armastuse igaveseks oma armastusega minu vastu, teise vastu, justkui kutsuks meid igaveseks. Seega pole armsam minu jaoks olemas üksnes ajaliku aja piires, vaid ka ülestõusmise ajas, kus me küpseme nagu veidrad surematuse viljad. Olla truu, tähendab avastada endas see, mida mitte kellelgi teisel ei saa olla.

Suhtes on alati raskusi ja seda me juba teame, seal ei saa me loota ainult tunnete ja unustada tahtejõudu ning antud lubadusi. Keegi ei suuda olla alati armastusväärne ja leplik. On olemas askees paarisuhtes, nii nagu on olemas askees kloostrielus ja neil kahel kasinisel on sama eesmärk: rõhutada inimeses loomulikku, isiklikku seksuaalsust, hinge sõbralikku osavõtlikkust. Muuseas selle pärast võib mungaelu olla – kui ta ei ole just dualistlik ja totalitaarne või alandlikult uhke – suureks abiks neile, kes on valinud inimliku armastuse tee.

Mehe ja naise vaheline suhe moodustub paljude eemaldumiste ja tagasitulemistega, tunde pauside kaudu, kuhu jääb alles vaid pühendunud „usk”, et siis ühtäkki leida endas uuesti õrnus, huumorit täis armastus, mis on palju püsivam, palju tugevam.

Mõnikord on läbikukkumine paratamatu ja õigeusu kirik konstateerib seda (jah, me teame, et katoliku kiriku seisukoht on teistsugune) – kui on kestvalt toimunud *porneia* (rikkumine), nagu ütleb Jeesus Matteuse evangeeliumis, st mitte otseselt abielurikkumine, kuid kõrvale kaldumine, seksuaalsuse tähenduse muutumine (mees ja naine võivad muutuda üksikõikseks, vaat et vihasekski või mõelda kellelegi teisele) ehk inimeste pöördumatu eemaldumine –, et

nad pole osanud vastavuses olla „salasusega”, mille Kirik neile andis.

Ihulikkusest võib seega saada põrgu ja paarissuhtest koht, kus teineteist hävitatakse. Õigeusu kirik ei aktsepteeri lahutust kui sellist, kuid ta saab aru ja andestab. Kiriku otsus on tehtud vaimuliku isa ja piiskopi poolt. Kanoonilised piirangud, mille järgi ainult lehestunud või maha jäetud osapooled võiksid teoreetiliselt uuesti abielluda, on *de facto* unustusse vajunud, sest väga sage li on raske määrata ühe või teise süüd. See, et endised abikaasad saaksid taas osa armulauast ja teise võimaluse uuesti abielluda, või ehk kolmandagi (neljas pidavat olema juba sigade komme, nagu ütles üks kirikuisa), on võimalik õnnistusega patukahetsuse järel.

Sellest hoolimata on põlvkonnast põlvkonda nii palju paare alandlikult elanud paradiisliku õnnistuse vaimus, millest ka Jeesus räägib: „mees ja naine jätavad maha oma isa ja ema ja neist kahest saab üks liha”. Nii paljud kodud on olnud ja on nüüdki rahu ja valguse paigad, armastuse „keskused”, lastele peaaegu et hädavajalikud.

Et tõelises armastuses oleks austus ja tahe, itaalia keeles saaks öelda, et peaaegu *devozione* (pühendumus). Austus, sest ma tean, et teine ei kuulu mulle ja et ma ei takerdu erootilisele käitumisele iseloomulikku omanditundesse. Et igäiks kannaks endas ja austaks teises peidusolevat kelliat (mungakambrit), kus „üksi kohtuda Ainsaga”. Truu armastus vajab seda head distantsi.

Nii on ka pühendumisega: öelda Jumala ees välja soov elada, surragi, et teine olemas oleks, see on tahteavaldus väljaspool muutuvat tundelisust ja kõikuvat sentimentaalsust.

„Ma lootsin, et saan sinule loota – loomulikult, aga see tähendab, et ma räägin sulle alati tõtt. Täna on tõde see, et ma ei armasta sind enam.” Teada-tuntud tragikoomiline dialoog. Pisut kehv psühhoanalüüs peadib selgitusega, et teisest on saanud homoseksuaal! Minu jaoks on aga vastukaaluks kestev tahe ja lõppeks viljakus, et leitaks tõeline rahu...

Nii haakuvad omavahel tasapisi iha ja hellus, kui võtta üle Eric Fuchsi ilusa raamatu pealkiri („Iha ja hellus”, Genf 1979). Mitte ihulikust naudingust põgenemine, (Drewemann „Jumala ametnikud”, 1993, lk 459 räägib, et pikka aega luges saksa katoliiklikus aadelkonnas naine „armatsedes” roosikrantsi. Kas tulekski teda tõsiselt võtta?), sest

meie Jumal ei ole sadist, kes rõõmustab selle üle, kui meil pole mingit rõõmu; ega ka naudingut nagu mõnuaine tagajamine, vaid „kehade liturgia”, elu tähistamine, jagatud rõõm.

Ja see on inimliku armastuse tõeline kaasinus. Mitte seksuaalsusest loobumine – mis on vajalik teatud hetkedel, (Kirik soovib loobumist koos paastuga, rõhutab distantsi, keelab puhtrutiinse) – vaid, korrakem veelkord, tõeliste kokkusaamiste jõud, seksuaalsusest lahutamatu, kuid mille puhul on hoolimata tänapäevases kinnisideest võimaliku rääkida seksuaalsusest. Iga inimene mõistab, et teine on loodud Jumala näo järgi ja nende armastus kuni selle kehalise väljendumiseni välja on samuti Jumala näo järgi.

Laps ei ole armastuse eesmärk ega õigustus – armastus ei vaja õigustust – laps sünnib armastuse üliküllusest.

Harva juhtub, et armastav mees ja naine ei tahaks ühel päeval teineteisega last.

Evangeelium ei ole perekonna suhtes leebe: „Aga vend annab surma venna ja isa lapse, ning lapsed tõusevad vanemate vastu ja lasevad neid surmata” (Mt 10:21); „sest ma olen tulnud lahutama meest tema isast ja tütart tema emast ja miniat tema ämmast, ja inimese vaenlasteks saavad tema kodakondsed” (Mt 10:35).

Ja seejärel tuleb lahtiütlemine omavatest asesõnadest: minu isa, minu ema, minu poeg, minu tütar (Mt 10:37), sest tõeline armastus Kristuses ei oma. Jeesus tsiteerib loomisloo teksti mehest ja naisest, kellest saab üks liha, kuid jätab kõrvale „kasvage ja saagu teid palju”. Kuid Kristuses on piiritu hellus inimeste vastu: ta annab lesele tagasi poja, kogudusekoja ülemale tütre, laseb lastel enda juurde tulla, rõõmustab koos äsja lapse ilmale toonud naisega. Evangeelne murrang asetab inimese ja inimeste osaduse seadusest olulisemaks, isegi olulisemaks pere- ja sugukondadest nii nagu need toona Pühal Maal toimisid. „Sest kes iganes teeb mu Isa tahtmist, kes on taevas, see on mu vend ja õde ja ema”. (Mt 12:50).

Sellistesse vaatenurkadesse asetuvadki „armastuse sakrament” ja lapse salatus.

Prantsuse keelest tõlkinud
Marje Kuusmik

Perekond Lilletai laulatus Kihnu Püha Nikolai kirikus 2010. aastal.
Fotod: Ove Mikkela

Фото: Геннадий Баранов

Церковное новолетие

«Иже со Духом Святым соединен, Безначальне Слове и Сыне, всех видимых и невидимых Содетелю и Зиждителю, венец лета благослови, сохраняя в мире православных множества, молитвами Богородицы, и всех святых Твоих» (Стихира на Господи воззвах вечерни 1 сентября, начала индикта).

Вселенский Патриарх Константинопольский Варфоломей несколько лет назад объявил 1 сентября (тот день, когда мы празднуем церковное новолетие – начало богослужебного года) днем охраны природы и ее целостности. Монахам-святогорцам было поручено написать по такому случаю новые богослужебные тексты. В наш век, когда все мы волнуемся о будущем нашей планеты, такое решение несомненно заслуживает уважения и внимания.

Святой апостол Павел говорит о том, что Слово, через Которое Бог все сотворил, есть источник

всего сущего. Через Него все не только получило свое начало и существование, но и определенную форму и красоту. Те потрясающие фотографии, которые посылали на землю космические станции перед своим исчезновением в межзвездном пространстве, еще раз заставляют нас задуматься о том, что отныне человечество никогда не сможет говорить о Земле, не принимая во внимание целостности планеты. И в этом нет ничего необычного. Уже из истории сотворения мира мы узнаем, что человек – это связующее звено между божественным и земным (Быт. 1, 26–31), что вся вселенная простирается перед ним так, как была явлена Богом. Человек должен творчески осознать созданное для него как постоянное проявление Бога. Именно поэтому по словам греческих святых отцов созерцание и познание природы является одной из граней учения нашей Церкви.

Человек отвечает за все творение. Человек разумен и превозносит творение, отдавая себе отчет в том, что оно принадлежит Богу, понимая его как проявление Самого Бога, а не использует творение слепо и невежественно, но только для величания и славы Господа и Творца. Между прочим, внимательно читая историю со-

творения мира и псалмы, мы приддем к выводу, что без человека не могут расти даже растения, что человек дает животным имена. Действительно, человек – это зеркало, в котором отражается мир, так же, как и мир отражает человека.

У всего творения благодаря человеку есть надежда быть помилованным и соединиться с Богом. Но точно так же человек для вселенной – это и возможность провала, и большой риск. Падение Адама повлекло за собой катастрофу поистине космического масштаба. Для того, чтобы исправить ошибку, необходим был Новый Адам. В этом заключается сокровенное значение воплощения Сына Божиего – Бог воплотился ради того, чтобы человек вновь «обновился и сделался духовным, нетленным и бессмертным, и вся тварь, подчиненная Богом человеку в работу ему, освободилась от сей работы, обновилась вместе с ним и сделалась нетленною и как бы духовною» (Симеон Новый Богослов, Слово 45). Поэтому Библия справедливо свидетельствует о том, что спасение – это не только индивидуальное, но и космическое действие.

Провозгласив 1 сентября праздником созерцания природы,

наш Вселенский Патриарх обращает внимание на тот факт, что в Православной Церкви не существует разрыва между праздниками богослужебного календаря и событиями, с которыми мы связываем наше спасение или спасение мира. Ибо то, что дано Богом в один конкретный исторический момент, то навсегда действительно, цель церковной службы – воскресить это событие до конца времен, до Второго Пришествия, когда Христос придет судить живых и мертвых.

Видим ли мы красоту окружающего нас творения, как один русский странник, восхищаемся ли мы также природой, можем ли мы сказать вместе с ним: «Все окружающее меня представлялось мне в восхитительном виде... все молится, все воспекает славу Богу. И я понял из сего, что называется в Добротолубии «ведением словес твари» и увидел способ, по коему можно разговаривать с творениями Божиими?» («Откровенные рассказы странника духовному своему отцу»)

† СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

КИХНУ: Воскресенье по Воздвижению Честного Креста Господня (21 сентября 2014) Мк. 8, 34–38; 9,1.

Дорогие братья и сестры во Христе!

Сегодняшняя литургия, которую служили несколько епископов, имеет для острова Кихну особое значение, так как она благословляет завершение серьезных реставрационных работ в этом любимом многими храме, которым мы так гордимся. Кроме того, сегодня у нас еще одно важное событие – сегодня среди нас новый Митрополит Вселенского Патриархата – Митрополит Шведский и всея Скандинавии Клеопа, возлюбленный о Господе брат наш. Несмотря на то, что Его Высокопреосвященство недавно вступил на свою кафедру, чтобы исполнять теперь обязанности Митрополита, и несмотря на большие изменения, которые это назначение внесло в его жизнь – ведь он прибыл в Швецию из Соединенных Штатов Америки – он немедленно откликнулся на наше приглашение и сегодня он здесь, чтобы познакомиться с нашей Церковью.

Трудно найти лучшее место, чем Кихну, чтобы представить нашему гостю добросердечный народ Эстонии и познакомиться. Мы все со своей стороны говорим Его Высокопреосвященству: «Добро пожаловать!» – и желаем ему получить богатый духовный опыт во время его путешествия в этот уголок Северной Европы.

Наконец, я благодарю всех больших и малых благодетелей, которые внесли свой вклад в осуществление столь необходимых реставрационных работ в этом храме. Доверием и помощью они почтили этот остров и наш народ. Да воздаст же многомилостивый Господь им сторицей!

В прошлое воскресенье, на праздник Воздвижения Креста Господня, Христос говорил нам, что Он для нас сделал, как Он просветил нас словом и чудесами, как Он спас нас через Крест и Воскресение.

Сегодняшнее же Евангелие говорит о том, что мы, в свою очередь, могли бы сделать для Него, или, скорее, для себя. «Кто хочет идти за Мною»... Иисус, в отличие от навязчивого зла, никого не принуждает: «Кто хочет идти за Мною, отвергнись себя (то есть ветхого «себя» и лживой жизни) и возьми крест свой (это значит принять несчастья и трудности своего существования, пренебречь собой и возлюбить Христа), и следуй за Мною» (Мк., 8, 34).

Один мудрый писатель был одержим идеей написать мемуарное произведение на одной странице, на этой странице должна была быть только одна строчка, на которой в одном слове вмещались бы все мысли и теории писателя. По длительном размышлении писатель пришел к выводу о том, что человеческий язык и человеческий разум не способен ответить на подобный вызов.

То, что было невозможно для писателя, стало возможно для христиан. Действительно, существует одно слово, в котором содержится все учение, вся мудрость, вся история и весь богатый опыт христианской общины. И это слово – КРЕСТ.

На наш, человеческий, взгляд, страдания, жизненные трудности и даже проступки – нечто само собой разумеющееся. Тяготы повседневной жизни, болезни, смерть дорогих нам людей, разрушение надежд и мечтаний и тысячи других больших и малых испытаний влияют на наши жизни, и обычно мы под гнетом несчастий теряем надежду на лучшее будущее.

Поэтому отныне крест – наша надежда, искра и путеводная звезда, руководящая каждым нашим шагом. Орудие пыток, на котором казнили осужденных на смерть, стало до конца времен

средоточием спасения, нашим утешением, источником нашей надежды, духовным указателем всей нашей жизни.

Взять свой крест и следовать на Христом... Христос несением креста указывает нам путь к истинной жизни, несмотря на то, что своим безразличием и отсутствием веры мы постоянно предаем, презираем Его и распинаем на кресте. Начиная с момента восхождения на крест, Христос телесно берет на себя наши тяготы и наше бремя.

Ибо Его любовь сильнее, глубже, корни его любви глубоко, и с этого момента все навеки изменилось!

Да, Христос Сам указываем нам путь, по которому следует идти, чтобы наш крест по примеру Его креста оказался нашим спасательным кругом посреди бурь, которые могут разразиться в любой момент, чтобы он уравновешивал все горькие невзгоды нашей повседневной жизни.

Великая и благая весть заключается в том, что Божия любовь дана всем без исключения, до последнего, даже самого великого, грешника, до последнего отвер-

женного обществом, чтобы он мог очиститься и воссиять красотой.

Великая, благая и неповторимая весть заключается в том, что божественная любовь длится вечно, чтобы непоколебимым решением дать нам почувствовать свое нежное присутствие посреди всех испытаний, пока мы не станем способны принять ее и не позволим наполнить себя радостью или отвергнуть ее и тем самым навсегда потерять себя.

Ибо кто постыдится Меня и Моих слов..., того постыдится и Сын Человеческий, когда придет в славе Отца Своего со святыми Ангелами (Мк., 8, 38).

Для того, чтобы приобщиться Божией любви, Его бесконечной благодати, необходимо одно условие: совершенная вера в Бесконечного, Единственного и Исключительного Спасителя Нашего Иисуса Христа. Следование призыву Божию – это трудный путь. Иногда это даже долгое и пугающее испытание.

Кто из нас по-настоящему готов отвергнуться «себя»: оставить свои представления, идеи, свои

маленькие интересы и свой узкий круг, дающий нам чувство комфорта, – чтобы решительно броситься в сомнительное, по мнению многих людей, духовное приключение, войти в новый мир и получить новую жизнь?

Это предполагает, что мы полностью предаем себя в руки Христа и доверяем Ему все свое «я». Безо всяких условий. В этом-то и кроется трудность: ответить на призыв, который требует доверия неизвестному, и устремиться безо всяких колебаний к Зовущему, Который есть не кто иной, как Бог.

Для того, чтобы каждый испытал свое сознание и ясно понял, прошел ли он путем слез и смерти к Царству жизни. Если это не так, если кто-либо еще не вошел в ворота спасительного пути, пусть он, пока еще есть для этого время, бросит взгляд на огромный крест, который возвышается на границе между двумя мирами. И пусть не сомневается, великое чудо может произойти каждую минуту. Здесь и сейчас и в любом другом месте.

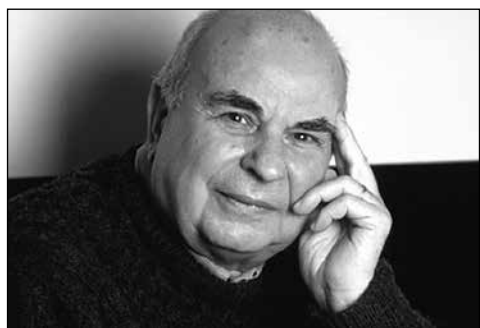
Возлюбленные во Христе братья и сестры,

Позволим же Христу испытать нас и привлечь. Быть распятым вместе с Ним означает быть принесенным в дар бесконечно Щедрому Отцу Небесному, больше не принадлежать себе, быть обращенным к другим.

Самое сильное наше желание – быть любимыми и любить. Мы ищем этого с самого рождения, но мы ошибаемся, если наша единственная цель – наше собственное «я». Превратим же наши радости и страдания в смиренные жертвы любви, такие, о которых мы слышали в сегодняшнем Евангелии. И если мы таким образом сможем быть выше нашего «я», то это и означает *взять крест свой и следовать за Христом*, это и означает быть распятым вместе со Христом. Так мы найдем Христа, Отца и сами окажемся «обретенными» Живым и Живодавцем. Аминь!

† СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и вся Эстонии

Кихну, 21 сентября 2014 г.

СЕКСУАЛЬНОСТЬ И «ТАИНСТВО ЛЮБВИ»

Оливье Клеман

Молодые люди очень часто считают, что раз они уже живут вместе, нет смысла заключать брак в ЗАГСе или в церкви. К чему позволять институтам вмешиваться в личную жизнь? И как можно связывать себя на всю жизнь, если все мы меняемся со временем, а продолжительность жизни в наши дни так велика?

Мы можем ответить, что законность подтверждает социальную действительность (и что «сожительству», как это теперь элегантно называется, также не обойти закон). Таинство брака, когда молодые люди твердо убеждены в том, что они хотят его принять, Церковь рассматривает не как институт, но как «таинство жизни». В таинстве брака есть нечто са-

краментальное, присущее только ему. Но это таинство имеет значение только при вере во Христа, в Евангелие, при убеждении в том, что дела Христа, какими мы видим их в Евангелии, продолжают в Церкви в виде таинств, и что и сегодня еще Иисус может превратить воду в вино на свадьбе в Кане Галилейской.

Давайте вспомним отрывок о свадьбе в Кане Галилейской (Ин. 2, 1-12), который читается во время православного венчания. Между сомнением Богочеловека и обычной любовью двух людей – «внутреннее милосердие» Богородицы Марии, которое Библия приписывает Самому Богу, и чудо становится как бы Марииным.

Это чудо чуть ли не дионисийское, ведь оно позволяет уже и без того захмелевшим людям пить еще, и к тому же насладиться несравненно лучшим вином, чтобы достичь опьянения другого, сакрального, рода. Таинственный, пронизывающий все насквозь сноп света здесь запечатлевает человеческую любовь – ведь недаром во время православного венчания молодые пригубляют вино из общей чаши.

Говорить с молодыми людьми о сексуальности осуждающе, с це-

лю объяснить им, что разрешено и что запрещено, в то время, когда они еще не уверены в том, верят ли они вообще в Бога или нет, – не просто абсурд, это преступление. Это один из наиболее верных способов надолго отпугнуть молодежь от Бога, Христа и Церкви.

Первейшая задача – это проповедь Евангелия. Если это возможно, нужно попытаться объяснить им, что мы не дрожащие от холода сиротки в безнадежном абсурдном мире, не знающие другого способа почувствовать себя уверенно, кроме как уткнуться в чье-то теплое тело, как дети, ищущие спасения, прижимаясь к матери. Мне вспоминается гениальное описание сна Версилова из романа Достоевского «Подросток», в котором мы видим людей, освободившихся от Бога, но во мраке ночи, как в кольце окружения, они судорожно прижимаются друг ко другу (это вызывает в памяти жалкий пустой по содержанию лозунг майских беспорядков 1968 года: «Любите друг друга!»).

Нужно познать сияние вечности и простоту жизни, как на свадьбе в Кане Галилейской или тогда, когда Иисус разделил хлеб и рыбу между множеством людей, рассеявшихся на траве, или тогда, когда Он развел огонь на берегу озера,

чтобы изжарить рыбу и разделить ее со Своими друзьями... Иисус принимает, заботится обо всех и любит каждого таким, как он есть, чтобы поддержать его и придать ему чувство уверенности, – так же, как Он любит самарянку и грешницу, умывшую Его ноги слезами и вытершую их своими волосами.

Возвращаясь к нашей молодежи, хочу заметить, что если в их сердцах произойдет перемена и они обратятся ко Христу, а затем и к Церкви, то они сделают это не отдавая дань социальной традиции, а из-за жажды Слова Божиего и евхаристического общения. Когда они достигнут уже определенной зрелости, духовной стабильности, мы можем начать говорить о целомудрии, иными словами, о растворении эроса в нежности, что могло бы стать мало-помалу достижимой целью. Конечно, не стоит придавать слишком большого значения минутным слабостям, не стоит клеймить сексуальность пороком, и, принимая во внимание то, что обычно все мы так равнодушны к искушениям других, подумаем о тех трех искушениях, которые победил Иисус в пустыне, о тех искушениях, которые постоянно преследуют и нас, которые преследуют время от времени даже воцерковленных людей!

Но есть и такие молодые (и не очень молодые) люди, которые ничего не знают ни о Боге как источнике жизни, ни о Церкви как открытости Его таинствам, но любят все же с такой наивностью, искренностью и чистотой, в которых у сексуальности нет еще какого-то самостоятельного места. В то же время, их сексуальность со временем может выражаться значительно более мрачно, становиться развращенностью, как это происходит среди взрослых, пострадавших от неправильных отношений и питающихся бессильной злобой, но официально узаконивших свои отношения и обвенчанных в церкви, как и полагается.

Настоящая любовь, в которой есть нечто вечно подростковое, может стать прекрасной почвой для проповеди Евангелия. Часто любовь – это духовное испытание для еще неиспорченной души, в этом состоянии объединяются предварительные знания о единстве в многообразии, страстное желание, чтобы другой жил и жил, дольше, чем смерть, да, чтобы любовь была такой же сильной, как смерть...

Может быть, именно в этот момент мы и сможем поговорить о победе Христа над ничем? Наш Бог в Своей продолжающейся любви – тайный источник всех настоящих встреч, место всех существующих приобщений. Возможно, в этот момент мы можем помочь двум молодым (или не очень молодым) людям, часто неуверенным в себе, психологически хрупким (так как «они не встречаются, а смешиваются», как сказал один поэт), помочь им научиться смотреть друг на друга другим, отличным от прошлого, взглядом, помочь избавиться от излишне страстной связи, для того, чтобы они стали отвечать друг за друга в надежде на воскресение и в прославлении телесности. Мы сможем объяснить молодым парам смысл таинства брака только тогда, когда сумеем указать на сакраментальность их собственной любви. Ибо священнодействие подчеркивает, подтверждает, благословляет, открывает бессмертию уже познанное таинство. Если Песнь песней – это песнь любви, любящей любви и эротической любви, которая символизирует союз Бога со Своим народом, союз Бога и души, то и человеческая любовь, одновременно любящая и эротическая, имеет отношение к Богу, и это для многих людей остается единственным мистическим опытом, данным им в этой жизни.

Во время православного венчания

читается длинный отрывок из послания к ефесянам (5, 21-33), который часто вызывает негодование у современных слушателей, так как в нем говорится не о равноправии супругов, а о том, что муж должен любить свою жену, а жена – повиноваться своему мужу. Социологический контекст того времени проясняет эту кажущуюся дигармонию: Эфес был в апостольские времена большим портовым городом, муж, работавший и передвигавшийся вне дома, зачастую находился среди тысячи искушений, поэтому от него и требуется любить свою жену. Жена, напротив, не выходила в город, но безраздельно властвовала в своем доме, у нее было искушение считать мужа, не занимавшегося домашними делами, более наивным, ребячливым, поэтому жене предписывается по-виноваться мужу. Что не мешает апостолу утверждать, что во Христе Иисусе «нет мужского пола, ни женского» (Гал. 3, 28), или что из истории сотворения мира известно, что женщина взята от мужчины, но мужчина рождается от женщины, и поэтому оба они равны и соединены в Господе (1 Кор., 11, 11). Если Церковь сохранила в чине венчания этот отрывок, нуждающийся в объяснении (и, возможно, разъяснительном переписывании), значит, этот отрывок очень важен, поскольку Церковь связывает, если можно так сказать, таинство человеческой любви с таинством крещения, шире – с отношениями между Христом и Церковью: «Тайна сия велика; я говорю по отношению ко Христу и к Церкви» (Еф., 5, 32), и еще шире – с отношениями между Богом и миром.

Бого-человеческая любовь и отношения предшествуют нашей любви и обновляют ее, наша любовь основана на Бого-человеческой. Мы как будто живем над пропастью бесконечной любви. «Великая любовь», – говорит Павел Евдокимов, «само собой разумеется, распятая любовь». Но через этот крест, через собственную смерть, для того, чтобы другой мог существовать, жертвенным согласием (у слова прощение здесь появляется неуместный оттенок) отброшено все неважное, непостоянство привычки и разбитые отношения и на поверхности остается только неустанная душевная глубина, обновляющая бедную и обманчиво слабую человеческую нежность. Иногда достаточно какой-то детали, какого-то выражения лица, какой-то обмолвки, воспоминания о былых временах, чтобы наше сердце дрогнуло и мы вновь почувствовали, что он или она существует.

Такая верность возможна. Таин-

ство, то есть врата в свет воскресения, помогают мне увидеть истинный лик другого человека. Таинство делает глубже и стабильней единственный дар, помогающий почувствовать другого как открытие (как явление спрятанного и незнакомого, и в то же время открытого и знакомого секрета). В спутнике, меняющемся со временем, я буду любить и сами эти изменения и, если я сам не буду препятствовать судьбе, я смогу предугадать то, что останется неизменным. Я предскажу образ моего спутника, его особенности, словно Бог связал навеки мою любовь со Своей любовью ко мне, к моему спутнику, словно бы призвал нас в вечность. Поэтому мой сердечный друг существует для меня не только в границах временной жизни, но и во времени воскресения, где мы созреем как странные плоды бессмертия. Быть верным – значит открыть в себе то, чего не может быть ни у кого другого.

В отношениях всегда есть трудности, мы это уже знаем, мы не можем надеяться только на чувства и забыть о силе воли и данных обещаниях. Никто не может быть всегда достойным любви и покладистым, уступчивым. Так же, как в монастырской жизни существует аскетика, существует аскетика и в отношениях двух любящих друг друга людей, и цель этих двух аскетик одна: подчеркнуть в человеке естественную, личную сексуальность, дружелюбную отзывчивость души. Среди прочего благодаря этому монашеская жизнь – если только она не дуалистична и тоталитарна, или смиренно горда – может стать большим подспорьем тем, кто выбрал путь человеческой любви.

Связь между мужчиной и женщиной формируется через множество удалений и возвращений, пауз в чувствах, когда остается только преданная «вера», чтобы однажды вновь найти в себе нежность, любовь, полную юмора, намного более прочную, намного более сильную. Иногда провалы неизбежны, и Православная Церковь констатирует это (да, мы знаем, что мнение католической церкви по этому вопросу иное) – когда долгое время происходило нарушение брачного целомудрия, как говорит Иисус в Евангелии от Матфея, то есть не прямое прелюбодействие, не супружеская измена в прямом смысле слова, но отклонение, изменение значения сексуальности (мужчина и женщина могут становиться равнодушными, если не неприязненными, или думать о ком-то другом) или необратимое отдаление друг от друга, – значит

супруги не смогли сохранить себя в соответствии с тем таинством, которое дала им Церковь.

Так телесность может стать адом, а отношения между двумя людьми – разрушительными для обоих. Православная Церковь не одобряет развод, но Она понимает и прощает. Решение Церкви принимается через духовного отца и епископа. Канонические ограничения, в соответствии с которыми повторный брак допускается лишь для овдовевших или оставленных супругов, *de facto* преданы уже забвению, так как зачастую невозможно установить вину той или иной стороны. Для того, чтобы бывшие супруги снова смогли участвовать в евхаристии и получить вторую возможность жениться, или даже третью (четвертая, по словам одного святого отца, – это уже свинство), необходимо покаяние и специальное благословение.

Несмотря на все это, из поколения в поколение, столь многие пары смиренно жили в духе райского благословения, о котором говорит и Иисус: «И оставит человек отца и мать своих, и прилепится к жене своей, и будут двое едины плотью». Столь многие дома были и есть пристанища мира и света, средоточия любви, детям жизненно необходимые.

Для того, чтобы в истинной любви были почитание и добрая воля, по-итальянски можно даже сказать *devozione*, преданность. Почитание, ибо я знаю, что он или она не принадлежит мне, и что я не запутаюсь в естественном для эротического поведения чувстве обладания. Для того, чтобы каждый хранил в себе и почитал в другом спрятанную келью, в которой один на один он мог бы встретиться с Единым. Настоящая любовь нуждается в этой хорошей дистанции.

Так и с преданностью: высказать перед Богом желание жить, даже умереть, для того, чтобы другой существовал, это выражение воли извне переменчивой чувственности и колеблющейся сентиментальности.

«Я надеялся, что могу на тебя положиться. – Конечно, но это означало, что я всегда буду говорить тебе правду. На сегодняшний день правда состоит в том, что я больше не люблю тебя» – знакомый трагикомический диалог. Плохонький психоаналитик закончит разъяснением, что партнер стал гомосексуалистом! Для меня же противовесом служит воля и плодотворность, чтобы найти истинный покой...

Так потихоньку перетираются между собой влечение и нежность, позаимствуем название красивой книги Эрика Фукса («Влечение и нежность», Genf 1979). Это не бегство от плотского наслаждения (Древерманн, – но можем ли мы ему вполне доверять? – говорит, что в немецком католическом дворянском обществе долгое время женщинам во время занятий любовью предписывалось перебирать четки («Слуги Божьи», 1993, с. 459)), ведь наш Бог не садист, радующийся тому, что у нас нет никаких радостей, но и не погоня за наслаждением как каким-то наркотиком, но «литургия тел», празднование жизни, разделенная радость.

И это – настоящее целомудрие человеческой любви. Не отказ от сексуальности, необходимый, впрочем, в определенное время (Церковь советует воздержание на время поста, подчеркивает дистанцию, запрящает рутинный), но повторим еще раз, сила настоящих встреч, неотделимая от сексуальности, но благодаря которой, несмотря на сегодняшние идеи-фиксы, невозможно говорить о сексуальности. Каждый человек понимает, что его спутник жизни создан по образу Божию и их любовь вплоть до телесного ее выражения – также создана по образу Божию.

Ребенок не является целью или оправданием любви, любовь не нуждается в оправдании, ребен-

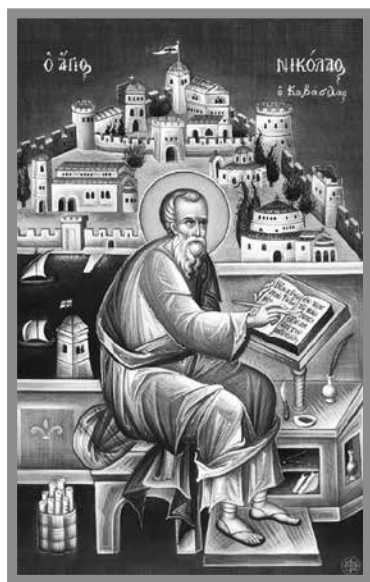
нок рождается от избытка любви. Редко случается, что любящие друг друга мужчина и женщина не хотели бы иметь когда-нибудь общего ребенка.

Евангелие не очень снисходительно по отношению к семьям: «Предаст же брат брата на смерть, и отец – сына; и восстанут дети на родителей, и умертвят их» (Мф. 10, 21). «ибо Я пришел разделить человека с отцом его, и дочь с матерью ее, и невестку со свекровью ее» (Мф. 10, 35).

И затем следует отречение от притяжательных местоимений: мой отец, моя мать, мой сын, моя дочь (Мф. 10, 37), ибо истинная любовь во Христе не обладает. Иисус цити-

рует текст о сотворении мужчины и женщины, которые становятся одной плотью, но отбрасывает «плодитесь и размножайтесь». Но Христова нежность к людям безгранична: Он возвращает вдове сына, начальнику синагоги – дочь, позволяет детям приходиться к Нему, радуется вместе с только что родившей женщиной. Евангельский перелом ставит человека и человеческое сопричастие выше закона, выше даже семейных и родственных отношений, какими они были в то время на Святой Земле. «Ибо, кто будет исполнять волю Отца Моего Небесного, тот Мне брат, и сестра, и мать» (Мф. 12, 50).

Под этим углом зрения и располагаются «таинство любви» и таинство рождения ребенка.

Семь слов о жизни во Христе
Св. Николай Кавасила

(начало в № 61 газеты «Metropolis»)

Итак, всем приступающим таинство сообщает свои дары, а ощущение даров и ревность о богатстве, что воспользоваться данным, – не всем, поелику одни, по причине возраста, еще не могут иметь разума, другие неприспособлены и не показывают правильного изволения, из коих у некоторых в последствии раскаяние во грехах, и слезы, и жизнь по правому слову, обнаруживают вложенную в души их благодать. Почему и Павел в послании к Тимофею, говорит: «не неради о своем даровании» (1Тим. 4:14), так как и по принятию дара, нет никакой для нас пользы, если мы будем нерадивы, и потому еще, что желающим иметь душу деятельную в сем – нужны труды и бдения: так что если кто из ревностных явится преуспевающим в любви, или в чистоте целомудрия, или преизбытком смиренномудрия, или благочестия, или подобного чего-либо, выше естества сих людей, причиною сего должно почитать Божественнейшее миро и

верить, что таковому даровать дар в то время, когда принимал он таинство, а соделался он деятельным впоследствии. Подобным образом и умеющие правильно говорить о будущем и без помощи искусства быть спасителями для развратившихся волей, и иначе немощствующих, и иное что-либо показывающие, все сие имеют от таинства. А если бы таинство и при самом совершении не содействовало приемлющих его деятельным в духовных силах, и если бы и того, что в последствии времени они действуют духовно, не таинство было причиною, тогда зачем бы и приступать к таинству? К чему нам послужить принятию Божественного мира, если оно не может вести к тому, ради чего и желают его? Тогда и того нельзя будет сказать, чтобы если сего не получаем от помазания, могло сие таинство доставить нам иную помощь. Ибо если не доставляет того, что обещает и к чему все направлено, и о чем молится совершитель таинства, и в чем уверяет он приемлющего таинство, что тотчас получить, тем менее должно ожидать от него какого-либо иного блага. Если же не напрасно таинство, как и все прочее в Христианстве, – не «тщя проповедание наше и не тщя вера ваша» (1Кор. 15:14); то если можно найти в людях какую-либо духовную силу и что-либо из круга духовных дарований, сие нужно относить к сим молитвам и священному помазанию.

Ибо нет совершенно никакого блага, сообщаемого от Бога избавленным людям, которое бы получалось без посредника между Богом и людьми, а найти посредника и получить, и принять от него все блага, ничто не дарует, кроме таинств. Ибо они делают нас сродными оной крови, и тех дарованных, какие получил Он ради плоти

и общниками того, что он восхотел претерпеть. Ибо поелику двояко то, что приближает к Богу и в чем все спасение людей, – принимать Священные таинства и упражнять волю в благочестии, для второго, т. е. для человеческой ревности, нет иного дела, как сохранить данное и не предать сокровища; остается посему одна подательница всех благ – сила таинства. И из сих таинств у каждого иная цель, а сообщение Духа и Его даров зависит от всеятого Мира; посему если может кто показать духовное дарование, хотя бы то было не во время самого совершения таинства, но много спустя, не должно оставаться в неведении о причине, и о том откуда сия сила. Поелику и просвещение от крещения тотчас по крещении входит в души получивших таинство, но не для всех бывает оно очевидно тогда же, а в некоторых из ревностных обнаруживается, когда они очистили око души многим потом, и трудами, и любовью ко Христу. Через сие миро дома молитвы помогают нам в молитвах. Ибо помазуемые миром бывают для нас тем самым, чем имеются, потому что изливанное миро становится за нас ходатаем к Богу и Отцу, потому самому, что изливано и соделалось помазанием, и излилось даже на нашу природу. Жертвенники же уподобляются руке Спасителя, и хлеб от помазанной трапезы мы принимаем как тело от пречистой руки Христовой, и пием кровь его, как те первые, которых Владыка приобщил Священной трапезе, предыспив по вечери прощальную чашу, полную ужаса. Поелику же Он и Священник и пастырь, и жертва, и приводящий жертву, и ради чего приводит и то самое, что приводит, сие разделил он между таинствами, одно отдав хлебу благословения, а другое миру. Ибо и жертвенник есть Спаситель и при-

носящий жертву через помазание. Ибо жертвеннику от начала установил быть помазываемым, а для священников быть Священниками значит быть помазанными, жертва же Он через крест и смерть, которыми он умер для славы Бога и Отца, а смерть и жертвоприношение мы возвешаем, когда только вкушаем, как сказано, хлеб сей. Миро же есть Христос и помазание через Духа Святого, через Которого совершает священнейшее из всех и освещает, но не освещается сам и не испытывает чего-либо подобного. Сие свойственно алтарю, и приносящему жертву и приводящему, а не приводимому и приносимому в жертву. Ибо и об алтаре говорится, что он освящает; «алтарь, – сказано, – святей дар» (Мф. 23:19); хлеб же Он ради плоти освященной, и обожженной, и принявшей то и другое, – помазание и раны. Ибо хлеб, егоже Аз дам, плоть моя есть, юже Аз дам, т. е. принося в жертву, за живот мира (Ин. 6:33, 35). Посему приносится, как хлеб, приносит же как миро, и в себе самом обожив плоть, и нас соделовал общниками помазания. Представляя образ сего Иаков, помазав камень елеем, вознес его Богу, принося его сим самым помазанием, и указывал или на краеугольный камень – плоть Спасителя, на которую излил миро Божества истинный Израиль, единый ум видящий Отца, или на нас, которых из камней Сам соделал чадами Авраама, преподав нам помазание. Ибо Дух Святой, изливаемый на помазующихся, есть для нас и иное нечто и Дух сыноположения и спослушествует, – сказано, – духови нашему, яко есмы чада Божия, вопия в сердцах наших: «Авва Отче» (Рим. 8:15–16). Так Божественнейшее миро помогает желающим жить во Христе.

SIIMEONI JA HANNA KOGUDUSE PEREPÄEVAD

Lea Suurpere ja Katrin Viires

25.–27. juulini 2014 toimusid Padise lähedal Audevälja külas Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna koguduse perepäevad. Meid võtsid vastu Audevälja ajaloolises koolimajas elavad isa Markus Kooviste abikaasa Heleni ja lastega.

Kolme päeva jooksul osales üritusel kokku 31 inimest, kellest üheksa olid lapsed kogudusest, lisaks kuus kohalikku last. Külas oli ka laulja Kristjan Tallinna Issandamuutmise kogudusest. Nende kuumade päevade jooksul sõbrunesid lapsed ja kohanesid uuemad koguduseliikmed. Kulud õnnestus hoida madalad, sest tegime vajalikud sisseostud soodsalt ning kõigil osalejail oli võimalus panustada laagri heasse toimimisse oma oskusi mööda. Koos toimetades kasvasime ühiseks pereks.

Saabusime reede õhtupoolikul. Pärast üksteise ja kohalike oludega tutvumist lugesime ühise laua ääres õhtupalved. Ööbisime põhiliselt telkides. Süüa valmistasime vahvas väliköögis esimesel päeval ühiselt.

Laupäeval pärast hommikusööki õpetas Terje Palli isa Mattiase toel lapsi märkama ja laulma Meie Isa palvet ning lihtsamaid koguduse poolt liturgial kaasalauldavaid tekste. Samuti söögipalvet ja tänupalvet, mida laulsime koos ka laagri ühistel söögikordadel. Alates teisest päevast valmistas meile maitsvaid toite koguduseliige Annika.

Üle 30-kraadise kuumuse ja tugeva päikesepaiste tõttu asendus osa plaanitud tegevustest karjäärus ujumisega. Teel ujuma jätkus ühine laulmine. Laupäeva pärastlõunal uudistasime kaunist Määra Mäe Meistrikoda ja seal müüdatavat keraamikat ning muud huvipakkuvat. Tagasiteel peatusime mustikametsas. Lapsed veetsid aega ka Pärtli juhtimisel seiklusrajal ja koos Annikaga meisterdades.

Perepäevade krooniks oli väikeses koolitoas peetud liturgia, mis pakkus paljudele osalistele uudse elamuse. Võimaldas ju väike ruum lähedalt jälgida näiteks seda, kuidas vaimulikud loevad palveid, mida suures kirikus tavaliselt ei kuule. Avatud akendest paistvat ja kostvat loodust – Jumala loodut – ja toimuvat liturgiat võisime tajuda tõelise ja Jumala kirkusega täidetud tervikuna.

Viimastes kõnelustes enne laagri lõppu tõdesime, et sõna „perepäevad“ sai meie jaoks uue tähenduse. Peret ei moodusta mitte üksnes abikaasad ja lapsed, vaid ka kogudus saab ja peab toimima otsekui perekond. Selle rõõmsa mõistmise ja siira tänuikkusega alustasimegi koduteed.

Fotod: Sven Viires, Lea Suurpere, Pärtel Tall

Etioopia Kristuse sündimise ikoon.

JÕULUPILDI KONKURSS 2014

Armsad lapsed!

Veel on aega saata joonistusi Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse korraldatud jõulukaardi konkursile. Võitja tööst saab jõulude aegu metropoliidi pühadekaart, parimad saavad auhinnad.

Pilt võib olla vabalt valitud tehnikas.

Ära unusta juurde lisamast oma nime ja vanust ning saada see metropoliidile kas e-kirja teel aadressil: eoc@eoc.ee või postiga aadressil: Wismari 32, 10136 Tallinn.

Aitäh kõigile, kes on meile juba oma joonistusi saatnud!